

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 747

11. KOLOVOZA 2017. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Žito skinuto s polja
Žetvene svečanosti
u tijeku

SADRŽAJ:

5

Izmjene krovnih zakona
o manjinskim pravima (1.)

**Zakoni uskoro
u Skupštini**

12

Viktorija Šimon Vuletić,
etnologinja-antropologinja

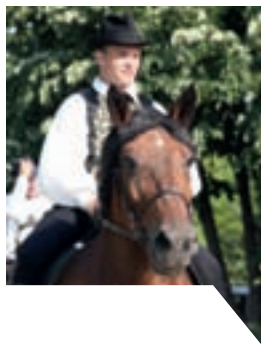
**Ustanove kulture
su političarima
najčešće balast**

22

Predsjednik UBH *Dužijanca*
mons. dr. Andrija Anišić
o povijesti žetvene svečanosti

**»Izgrađivanje
civilizacije ljubavi
u našem gradu«**

30

Dužijanca u Đurđinu

**»Preko rada
se ostvarujemo«**

34

Velike Tekije na Petrovaradinu

**Blagdan
Gospe Snježne**

44

Kuglaš Alen Kujundžić

**Kuglanje za deset
koraka ispred**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,

24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Jasna Vojnić (predsjednica), Ladislav Suknović

(zamjenik predsjednice), Martin Bačić,

Antun Borovac, Josip Dumendžić, Petar Pifat,

Josip Stantić, Andrej Španović, Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Jelena Dulić Bako

(društvo)

Davor Bašić Palković

(urednik rubrike kultura i urednik Kužiša)

Ivana Petrekanić Sič

(društvo, urednica Hrcka i korektura)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Davor Bašić Palković

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Dulić (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Normala?

Pitaju me ljudi jesam li se »vratila u normalu« po povratku s godišnjeg odmora, kojeg sam ove godine provela izvan Srbije (i Europe). Ja kažem »nisam«. Jer, moram priznati nije lako »vratiti se u normalu« kada si mjesec dana proveo u jednom sasvim drugačijem svijetu i u društvu ljudi gdje se apsolutno ne razgovara niti o politici niti o našim »regionalnim temama«. A i ja nisam željela te teme previše pratiti niti razmišljati o njima; željela sam se isključiti i jednostavno odmoriti od svih tih manje ili više opterećujućih tema i problema a na čije eventualno razmršivanje i razrješavanje imaš malo ili nimalo utjecaja.

»Preko bare«, među tzv. običnim ljudima se brinu svakodnevne brige te se nastoje što bolje iskoristiti vlastiti potencijali i znanja u društvu koje ti za to pruža i mogućnosti i potiče te na to. Razgovara se o svakodnevnim temama, obitelji, zdravlju, ekonomiji, eventualno o vlastitom biznisu. Drugim riječima, teme o kojima smo razgovarali nisu bile »političke teme općeg tipa« u koje se svatko razumije, kako je to kod nas uobičajeno, dok ti u isto vrijeme kako pitanja tako i već gotove odgovore ustvari nameću glavni mediji. I zato mi je sada malo teže vratiti se aktualnim pitanjima (koja se vrte bez svog razrješavanja već dvadesetak godina) a ponekada se pitam ima li i smisla tražiti odgovore na njih kada su oni već servirani u glavnim, »velikim«, medijima i što se tu ima razmišljati o njima i »lupati glavu« tko je u pravu. Naravno, svi već znate koje su glavne teme ovoga tjedna. Tiču se odnosa između Hrvatske i Srbije prije svega, kako pogleda na ratove u bivšoj SFRJ tako i ekonomsko-trgovačkih pitanja. Tako dok je u Hrvatskoj 4. i 5. kolovoza svečano obilježen Dan pobjede i domovinske zahvalnosti i Dan hrvatskih branitelja te 22. obljetnica vojno-redarstvene operacije *Oluja*, u Srbiji je održana Manifestacija obilježavanja stradanja Srba. Osim datuma i događanja o kojima je riječ, koji se poklapaju, nema niti jedne zajedničke poveznice; što više, pogledi na ove događaje su dijametralno suprotni. Osim toga, aktualan je i tzv. carinski spor između Hrvatske i BiH, Srbije, Crne Gore i Makedonije. A kao kontrateg svim ovim sporovima i teretima u odnosima između Srbije i Hrvatske generalni tajnik predsjednika Srbije **Nikola Selaković** je u utorak izišao s najavom skorog susreta predsjednika Srbije i predsjednice Hrvatske. Rekao je kako će, ako predsjednica Hrvatske **Kolinda Grabar-Kitarović** uputi poziv predsjedniku Srbije **Aleksandru Vučiću** da posjeti Zagreb on »kao čovjek dijaloga« takav poziv prihvatiti sa zadovoljstvom.

Selaković je rekao i kako očekuju da će na susretu biti pokrenuta pitanja koja hrvatska strana uvijek inicira, a to je ostvarivanje prava pripadnika hrvatske manjine u Srbiji, dok će predsjednik Vučić pokrenuti temu ostvarivanja prava pripadnika srpske manjine u Hrvatskoj, te da će se inzistirati i na ostvarivanju određenih dogovora koji su ranije postignuti. Po nekoj logici, ukoliko je dogovor postignut trebalo bi i da ga obje strane koje su se oko toga sporazumjele i provedu. No, o tome bi trebali političari »lupati glavu« a kamo lijepe sreće da i ovdje kao i tamo »preko bare« obični ljudi razmišljaju o svojim poslovima i svakodnevnim problemima, a ne o stvarima koje bi političari trebali rješavati umjesto što ih stvaraju.

J. D.

Oснаžена protuhrvatska stajališta

I ove godine, početkom kolovoza, Hrvati u Vojvodini moraju šutjeti, biti tihi, sklanjati se, skrivati, napisao je u srijedu na Twitteru predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini (DSHV) **Tomislav Žigmanov**.

Žigmanov kaže da su uoči godišnjice *Oluje* 5. kolovoza u javnosti osnažena protuhrvatska stajališta, negativne i osuđujuće poruke šalju se od predstavnika vlasti i organizira niz manifestacija kojim se obilježava stradanje Srba tijekom te oružane akcije.

»*Oluja* se imenuje kao 'zločin bez kazne' – jasno se iskazuje kako u srbijanskoj percepciji njezine naravi dominira da je ona 'zločinačka' te da je kao takvoj izostalo primjereno kažnjavanje. U kontekstu raširenih antihrvatskih predodžbi u Srbiji ovakvi stavovi dodatno krijepe stavove o Hrvatima kao stalnim 'neprijateljima' Srba«, ističe predsjednik DSHV-a.

Dodaje da su rijetki glasovi koji racionalno govore o povijesti i uzrocima vojnoredarstvene akcije *Oluje*, a još je manje onih koji su spremni priznati i odgovornost srpske strane.

Komentirajući izjave predstavnika srpske zajednice u Hrvatskoj, koji ističu da Srbi uoči svake obljetnice *Oluje* žive u ozračju nelagode, Žigmanov navodi da se slično osjećaju i Hrvati u Srbiji.

»Uz važnu naznaku! Hrvati u Vojvodini nikada nisu oružanom pobunom doveli u pitanje lojalnost Srbiji, to jest ne snose nikakvu odgovornost za ratna događanja 1990-ih. Ovo je vrije-

me kada se više šuti, kada je poželjno biti tih, kada se ne treba pojavljivati u javnosti s hrvatskim sastavnicama...«, ističe čelnik DSHV-a.

Osvrćući se na napetosti i na planu gospodarske suradnje, poslije odluke Hrvatske da poveća pristojbe na uvoz voća i povrća iz trećih zemalja, Žigmanov navodi da bi mogući trgovinski rat dodatno ojačao napetosti koje ionako postoje u odnosima između Hrvatske i Srbije.

Dužijanca 2017.

U okviru proslave ovogodišnje *Dužijance*, večeras (petak) u 19 sati, u predvorju Gradske kuće u Subotici bit će otvorena izložba radova od slame nastalih na XXXII. Sazivu kolonije slamarki u Tavankutu. Također večeras, od 20 sati, na gradskom trgu je *Tamburaška večer*, u okviru koje će biti predstavljeni bandaš i bandašica, obavljen izbor njihovih pratilaca i proglašen najljepši izlog.

U subotu, 12. kolovoza, u 18 sati, u katedrali-bazilici sv. Terezije Avilske je *Svečana Večernja*, u 19 i 30 će u parku ispred Gradske kuće biti položen vijenac od žita na spomenik Risaru i spomen-bistu **Blaška Rajića**, u 20 sati na gradskom trgu je *Skupština risara*, a od 20 sati i 20 minuta Smotra folklornih ansambala *Dužijanca*.

U nedjelju, 13. kolovoza, na dan središnje proslave *Dužijance*, u 8,45 je u crkvi sv. Roka u Subotici blagoslov i ispraćaj bandaša i bandašice, u 9 sati kreće povorka do katedrale sv. Terezije Avil-

ske, gdje u 10 sati počinje svečano euharistijsko slavlje. U podne kreće svečana povorka kroz grad, nakon koje se na gradskom trgu predaje kruh gradonačelniku, u 19 je predviđen posjet grobu Blaška Rajića na Kerskom groblju, a u 20 sati na gradskom trgu na programu je *Bandašicino kolo*.

Izmjene krovnih zakona o manjinskim pravima (1.)

Piše: Slaven Bačić

Zakoni uskoro u Skupštini

Nacrt izmjena i dopuna Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina

Kao što je poznato, temelje sustava manjinskih prava u Republici Srbiji čine Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina iz 2002. godine te Zakon o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina iz 2009. godine (neke njegove odredbe su prestale važiti 2014. na temelju odluke Ustavnog suda), dok se niz ostalih pojedinačnih odredaba nalazi u različitim posebnim zakonima koji reguliraju konkretnu materiju (Zakon o službenoj upotrebi jezika i pisama, Zakon o kulturi, Zakon o javnom informiranju i medijima itd.).

Akcijskim planom za pregovaračko poglavlje 23. iz rujna 2015. godine, Republika Srbija se obvezala »unaprijediti zakonodavni okvir za zaštitu nacionalnih manjina uz puno poštovanje ustavnog principa kojim se garantiraju stečena ljudska i manjinska prava« te na temelju toga »usvojiti izmjene zakonodavnog okvira« na opisan način, kao i »revidirati Zakon o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina, u bliskoj suradnji s predstavnicima svih nacionalnih manjina i civilnog društva, u cilju osiguranja učinkovitoga sudjelovanja pripadnika nacionalnih manjina u svim pitanjima koja ih se tiču« te na temelju toga »izraditi Zakon o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina« na opisan način te isti »usvojiti i primjenjivati«. Nakon toga, Akcijskim planom za ostvarivanje prava nacionalnih manjina iz siječnja 2016. godine predviđene su različite aktivnosti, pokazatelji i rokovi koji se odnose na izmjene i dopune dva navedena zakona.

Izmjene Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina u Akcijskom planu za nacionalne manjine

Akcijskim planom za ostvarivanje prava nacionalnih manjina izrično je predviđeno tek nekoliko aktivnosti u svezi promjena Zakona iz 2002. godine: upis podataka o nacionalnoj pripadnosti u javne isprave, službene evidencije i zbirke podataka, omogućavanje ispisivanja topografskih i drugih oznaka na manjinskim jezicima u pojedinim naseljima lokalnih samouprava u kojima manjinski jezici nisu u službenoj uporabi, ako postotak manjine dostiže 15%, te davanje prednosti nacionalnim manjinama u javnom sektoru pri zapošljavanju ili otpuštanju pri istim

uvjetima a do postizanja odgovarajuće strukture zaposlenih u javnom sektoru na svim razinama vlasti. Rok za izmjene ovoga zakona bio je II. kvartal 2016. godine.

Izrada nacrt izmjena i dopuna Zakona iz 2002. godine

Međuresorna radna skupina za izradu nacrt izmjena i dopuna Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, na čijem čelu je bio **Vladimir Đurić**, brojala je petnaestak članova, među kojima je, uz predsjednika ključnu ulogu imao **Darko Radojičić**, pomoćnik direktora Republičkog tajništva za zakonodavstvo, a članovi su bili i predstavnici pet nacionalnih manjina (mađarske, bošnjačke, slovačke, rumunjske i bunjevačke), nakon višemjesečnog rada izradila je nacrt izmjena i dopuna i dostavila ga Ministarstvu državne uprave i lokalne samouprave, poslije čega je nacrt dostavljen i svim nacionalnim vijećima te stavljen na javnu raspravu. Hrvatsko nacionalno vijeće nacrt je dostavilo svim vijećnicima i hrvatskim udrugama te i sa svoje strane o javnoj raspravi obavijestilo javnost putem svoje internetske i facebook stranice kao i preko *Hrvatske riječi*, pozivajući sve zainteresirane da svoje prijedloge i sugestije dostave izravno Ministarstvu državne uprave i lokalne samouprave ili uredu HNV-a koji bi onda te izmjene prosljedio u Ministarstvo. Nacrt izmjena i dopuna trenutačno se nalazi na čitanju u Europskoj komisiji te se očekuje njegovo skoro usvajanje u republičkoj skupštini.

Formalne i suštinske izmjene i dopune

Prije svega, značajan je broj izmjena i dopuna formalne naravi vezanih za različite činjenice, primjerice da je Zakon iz 2002. donesen u vrijeme postojanja Savezne Republike Jugoslavije, da je u međuvremenu donesen Zakon o nacionalnim vijećima, da je neka materija već regulirana posebnim propisima itd. – npr. umjesto riječi Savezna Republika Jugoslavija sada stoji Republika Srbija, brišu se riječi federacija, naziv Savezni savjet za nacionalne manjine promijenjen je u Savjet za nacionalne manjine, koji je već u međuvremenu bio zamijenjen nazivom Republički savjet na nacionalne manjine, brisane su osnovne odredbe o nacionalnim vijećima jer su one sadržane u Zakonu o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina, Savezni fond za poticaj

društvenog, ekonomskog, kulturnog i općeg razvoja nacionalnih manjina zamijenjen je nazivom Budžetski fond za nacionalne manjine, kako ga već naziva Zakon o nacionalnim vijećima, usklađivanje s Ustavom iz 2006. itd.

Pozornost, dakako, zaslužuju prijedlozi suštinskih promjena odredaba. Prije svega, uočava se da takvih nije mnogo, a, ukoliko ih i ima, one uglavnom ne donose novine koje bi u većoj mjeri utjecale na promjene postojećeg sustava manjinskih prava. Pri tome, uočljivo je da je veoma mnogo odredaba preformulirano, te se tek temeljitim uspoređivanjem ranijeg i novog teksta može reći je li u pitanju samo jezično dotjerivanje, usklađivanje s Ustavom i drugim zakonima ili se njime neka prava unaprjeđuju ili se pak de facto umanjuju (npr. brisanje odredbe o osiguravanju katedri za potrebe obrazovanja nacionalnih manjina iz članka 14. i umjesto toga propisivanje tek podržavanja razvijanja studijskih programa za odgojitelje i nastavnike na manjinskim jezicima), ili im nije mjesto u zakonu koji štiti manjinska prava (npr. članak 13. /Školovanje na materinjem jeziku/ među ostalim odredbu o realizaciji interkulturalnih nastavnih i izvannastavnih programa), već bi trebale biti predmetom posebnih zakona iz područja obrazovanju.

Usto, iz Akcijskoga plana za manjine, preuzete su tri navedene odredbe: mjere pozitivne diskriminacije (afirmativne akcije) prema nacionalnim manjinama glede zapošljavanja ili prestanka radnog odnosa u javnom sektoru, uvođenje manjinskih jezika u službenu uporabu u naseljenim mjestima u jedinicama lokalne samouprave (po postojećem Zakonu o službenoj uporabi jezika i pisama to je moguće samo na razini lokalne samouprave), te odredba o upisu podataka o nacionalnoj pripadnosti u službene evidencije i zbirke podataka.

Uvođenje mogućnosti nacionalnog izjašnjavanja

Ova posljednja odredba zaslužuje posebnu pozornost. Naime, u članku 5. (Sloboda nacionalnog opredjeljenja i izražavanja) dodani su stavci da »pripadnici nacionalnih manjina koji to žele imaju pravo da se podaci o njihovoj nacionalnoj pripadnosti upišu u službene evidencije i zbirke osobnih podataka, kada je to predviđeno posebnim zakonom« te da se ovaj upis može koristiti samo u svrhe i na način predviđen posebnim zakonom. Odredba je značajna jer se napokon uvodi mogućnost nacionalnog izjašnjavanja, budući da su vlasti prikupljanje etnički senzitivnih podataka do sada smatrale nelegitimnim pod izlikom da je to protivno slobodi nacionalnog izjašnjavanja, iako je ovo ključno za, primjerice, utvrđenje nacionalne strukture zaposlenika u javnom sektoru. No, nejasno je zašto je u nacrtu predloženo da pravo imaju samo pripadnici nacionalnih manjina, a ne i pripadnici većinskog naroda, a zanimljivo je da je izostavljena odredba iz Akcijskoga plana da se nacionalna pripadnost upisuje i u javne isprave. Za nadati se je da se »posebni zakon«, kako je predviđeno Akcijskim planom za nacionalne manjine, neće odnositi samo na upise u matične knjige, jer su Akcijskim planom predviđene samo dopune Zakona o matičnim knjigama.

Političko predstavljanje nacionalnih manjina

Novinu predstavlja novi stavak u članku 4. (Mjere za osiguranje ravnopravnosti) koji glasi: »Republika Srbija osigurati će

uvjete za učinkovito sudjelovanje nacionalnih manjina u političkom životu, zastupljenost predstavnika nacionalnih manjina u Narodnoj skupštini i razmjernu zastupljenost nacionalnih manjina u skupštinama autonomnih pokrajina i jedinicama lokalne samouprave, sukladno zakonu«. Iako na prvi pogled ova odredba može značiti napredak u političkoj reprezentaciji nacionalnih manjina, jedina novina jest razmjerna zastupljenost manjina na pokrajinskoj i lokalnoj razini. Međutim, na republičkoj razini, odredba ne mora značiti ništa, jer i postojeći Ustav u članku 100. kaže da je u Narodnoj skupštini »osigurana ravnopravnost i zastupljenost spolova i predstavnika nacionalnih manjina, sukladno zakonu«, a poznato je da je za registraciju manjinskih političkih stranaka smanjen broj osnivača na 1.000 potpisa kao i da je za stranke i koalicije nacionalnih manjina ukinut izborni cenzus, ali da je ovo od praktičnog značenja samo za tri manjine.

Dakle, ovom odredbom nije uvedeno Pravo na zastupljenost u parlamentu kao jedno od novijih manjinskih prava koje je postalo standard u regiji (Hrvatska, Rumunjska, Slovenija, Kosovo,

Mađarska). Još je 2004. **Boris Krivokapić** (*Zaštita manjina*, knjiga 3, str. 298) pisao kako je prilikom donošenja Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina 2002. »propuštena prilika da se uvedu neka druga nova rešenja, koja su poznata u zakonodavstvima nekih drugih država. Tu pre svega mislimo na pravo etničkih manjina na zastupljenost u parlamentu bar preko jednog poslanika ili preko određenog broja zajedničkih poslanika nezavisno od rezultata postignutih na izborima.« Zato se čini da je predložena dopuna Zakona tzv. kaučuk odredba koja se može tumačiti na različite načine.

Međutim, iako dopunama Zakona nije predviđeno uvođenje političke participacije nacionalnih manjina kao posebnog manjinskog prava, međunarodni dokumenti redovito govore o potrebi bolje zastupljenosti brojčano manjih manjina u Republici Srbiji u predstavničkim tijelima: preporuka iz Trećeg mišljenja Savjetodavnog komiteta Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina za Srbiju jest »promovirati učinkovitije sudjelovanje malobrojnih nacionalnih manjina u izbornim tijelima na nacio-

nalnoj razini«; Rezolucija Komiteta ministara o primjeni Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina u Srbiji iz 2015. izražava zabrinutost što »je za brojčano manje nacionalne manjine i dalje teško da budu zastupljene u parlamentu«; Izvješće Europskog parlamenta o napretku Srbije za 2016. govori da se Srbija treba »pobrinuti za odgovarajuću političku zastupljenost nacionalnih manjina na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini« te da »posebnu pozornost obrati« i na »primjerenu zastupljenost u nacionalnom parlamentu te lokalnim i regionalnim tijelima«; slično govore i mišljenja i preporuke Ekspertske misije (tzv. peer review misije) o stanju manjinskih prava iz 2011., 2012., 2015. i 2017. godine, koja redovito govore o nezadovoljavajućoj predstavljenosti »brojčano manjih nacionalnih manjina« u predstavničkim tijelima.

Uporaba nacionalnih simbola

Odredba iz članka 16. da se simboli i znamenja nacionalnih manjina mogu isticati tijekom državnih praznika i potvrđenih praznika nacionalnih manjina na zgradama i u prostorijama lokalnih državnih tijela, izmijenjena je, među ostalim, i tako da se simboli i znamenja mogu isticati i tijekom čitave godine »na ulazu u službene prostorije nacionalnog vijeća na prigodan način«.

Šteta je što je zadržano iznimno usko tumačenje prava na uporabe simbola nacionalnih manjina za manjinske institucije: primjerenije bi bilo da se ovo pravo uredi tako da manjinski simboli uz državne simbole budu stalno javno istaknuti na zgradama nacionalnih vijeća i ustanova čiji su oni osnivači, umjesto nejasne formulacije prigodnosti i maglovitog pojma ulaza u službene prostorije nacionalnog vijeća. Stalno javno isticanje simbola i znamenja nacionalnih manjina tijekom cijele godine na zgradama nacionalnih vijeća i ustanova čiji su oni osnivači važno bi bilo ne samo radi simboličkoga jačanja uloge nacionalnih vijeća (aktivnost 9.4. Akcijskog plana za nacionalne manjine predviđa jačanje institucionalnog položaja nacionalnih vijeća) nego nadasve radi stvaranja uvjeta radi slobodnijeg javnog očitovanja osjećaja nacionalne pripadnosti nacionalnih manjina, koje vijeća predstavljaju.

Kaznene odredbe

Jedna od glavnih zamjerki Zakonu iz 2002. još u vrijeme njegova donošenja bio je nedostatak kaznenih odredaba. Sad je predviđen posebni dio zakona Kaznene odredbe s tri nova članka (22a, 22b, 22v) koji se odnose samo za neispisivanje naziva tijela na manjinskim jezicima te prometnih znakova i naziva mjesta u lokalnim samoupravama gdje je manjinski jezik u službenoj uporabi, kao i neodgovarajuću uporabu manjinskih simbola. Sva ostala prava ne štiti nikakva sankcija (hrvatskoj zajednici poznat je primjer Skupštine Općine Šid koja je više godina odbijala promijeniti svoj Statut i uvesti hrvatski jezik u službenu uporabu u Sotu i Batrovcima), dok je pomalo čudno što bi u zakonu koji štiti manjinska prava bile kaznene sankcije usmjerene na beneficijare prava – manjinska vijeća i njihove predstavnike ako ne upotrebljavaju simbole sukladno zakonu ili koriste nepotvrđen praznik nacionalne manjine (iako je, primjerice, upitno koliko je praznika i simbola nacionalnih manjina formalno potvrdio Savjet za nacionalne manjine).

Koji su načini da se osobe s invaliditetom izbore sa životnim preprekama?

Dug put do unaprjeđivanja prava

Dug je popis svih onih kojima sam se tijekom 34 godine, od kada sam bolesna, obraćala za pomoć *Mislim da su ministarstva i institucije koje su nadležne za realiziranje odredbi tog zakona, zakazale u svom radu. Njihov sistem ne funkcionira, kaže Branislava Petrović

Statiistički podaci govore da u Srbiji trenutno živi više od 800.000 osoba s invaliditetom. Problemi invalidnih osoba uglavnom se ogledaju u tome što su njihovi problemi i dalje nevidljivi za zajednicu u kojoj žive. Problemi s kojima se oni najčešće suočavaju ogledaju se u fizičkim i socijalnim preprekama, a predrasude i stereotipi prema osobama s invaliditetom najčešće ih dovode do diskriminacije, posebno žene.

Najčešće primjedbe koje stižu do povjerenice za zaštitu ravnopravnosti **Brankice Janković** uglavnom se odnose na opću nepristupačnost i na diskriminaciju invalidnih osoba prilikom zapošljavanja, što i jeste jedan od osnovnih uvjeta za njihovo puno uključivanje u društvo. Jedno od rješenja vidi se u nastavku procesa inkluzivnog obrazovanja, s obzirom na to da je vrlo teško naći posao bez dovoljno kvalifikacija. Među glavnim problemima osoba s invaliditetom posebno se ističu i neodgovarajući uvjeti života, visoka stopa nezaposlenosti, siromaštvo, socijalna nevidljivost i izolacija, nepristupačnost, kako tijelima državne uprave tako i kulturnim i zdravstvenim institucijama socijalne zaštite, javnom prijevozu, informacijama i informacijskim tehnologijama.

Predrasude ili nedostatak sredstava?

Branislava Petrović iz Gibarca već 34 godine je invalid. Do sada joj je ustanovljeno 8 kroničnih dijagnoza, a njezina invalidnost danas je stopostotna:

»Kao bolesnik sa 100 posto ustanovljenim invaliditetom, nemam pravo na 80 posto potrebnih lijekova bez kojih ne mogu živjeti. Osim toga, većina ih se ne može nabaviti na recept, nego ih moram kupiti o svom trošku, a socijalna davanja su mizernog iznosa. Također, nemam pravo na kontrole i preglede na Vojnomedicinskoj akademiji u Beogradu, na uput o trošku RFZO. Sve to također moram platiti iz svog džepa. Istaknula bih da ni ja, kao ni druge invalidne osobe u Srbiji, ne mogu preko RFZO dobiti odgovarajuća ortopedska pomagala, a postoje i arhitektonske barijere u našoj zajednici i državi koje mi invalidi teško možemo prevladati«, ističe Branislava.

Kao jedan od također velikih problema našeg društva s kojim se ona svakodnevno suočava navodi nisku razinu svijesti kod ljudi o osobama s invaliditetom:

»Osim toga, za nas su jako loši uvjeti svakodnevnog života, istaknula bih prvenstveno gradski prijevoz, ali i druge uvjete, neophodne za bolji standard svakog građanina, s invaliditetom ili bez njega.«

Kako navodi, do sada se u više navrata obraćala za pomoć državnim institucijama:

»Dug je popis onih kojima sam se tijekom 34 godine, od kada sam bolesna, obraćala za pomoć. Kako bih renovirala sobu za kućnu dijalizu da bih si produžila život, posljednji put sam se obratila Općini Šid za pomoć. Nisam još uvijek dobila odgovor. Crveni križ u Šidu mi uvijek pruži pomoć kada mi je potrebna i ovom prilikom bih im se zahvalila na tome«, kaže Branislava.

Prema njenom mišljenju, država je posljednjih godina napredovala u smislu provođenja odredbi Zakona o sprječavanju diskriminacije osoba s invaliditetom i pravilnika koji se odnose na te osobe, međutim ona kaže:

»Mislim da su ministarstva i institucije koji su nadležni za realiziranje odredbi tog zakona zakazale u svom radu. Njihov sistem ne funkcionira. Veću krivicu pripisujem lokalnim samoupravama

U Hrvatskoj prema stanju iz 2016. godine živi 511.094 osoba s invaliditetom, od čega 60 posto muškaraca, a 40 posto žena, što čini 11,9 posto od ukupnog broja stanovništva. Njihov pravni položaj reguliran je Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom, te Zakonom o pravobranitelju za osobe s invaliditetom, dok je mogućnost zapošljavanja takvih osoba regulirana Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i njihovom zapošljavanju. Najviše kršenja prava zajamčenih Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom bilo je u području obrazovanja, dok su prava prema drugim međunarodnim dokumentima najčešće kršena u području mirovinskog osiguranja. Kvota osoba s invaliditetom, ovisno o broju zaposlenih radnika, mora biti između 2 i 6 posto od ukupnog broja zaposlenih. Takva je obveza dovela do porasta broja zaposlenih, kojih je prema očevidniku zaposlenih i samozaposlenih osoba s invaliditetom koji vodi Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje u 2015. godini bilo ukupno 11.822.

koje ne realiziraju taj pravilnik na djelu u svojim zajednicama. Pisala sam pritužbu povjerenici za zaštitu ravnopravnosti i dobila sam odgovor da za namjene zbog kojih sam se obraćala nema dovoljno novca u proračunu. Smatram da ta institucija treba otklanjati diskriminaciju. Zato mislim da su ugrožena ljudska prava u svakom smislu, posebno osoba s invaliditetom. U velikoj mjeri su prisutne predrasude i stereotipi o nama, kako na razini državnih institucija tako i kod ljudi, što nam prilično otežava i ovako težak život«, ističe Branislava.

Pristup ljudi prema ljudima

Prekogranični projekti jedna su od mogućnosti za dobijanje sredstava namijenjenih olakšavanju života osoba s invaliditetom.

Jedan od takvih nedavno je realiziran u šidskoj općini. Preko projekta *Granice bez ograničenja, poboljšanje kvalitete marginaliziranih grupa kroz pristup ljudi-ljudima*, Centar za socijalni rad u Šidu posredstvom prekogranične suradnje s Hrvatskom dobio je sredstva u visini od 29.780 eura. Ovaj projekt podržava Europska unija, a sufinancira Vlada Vojvodine. U projekt su uključeni, osim Centra za socijalni rad Šid, Crveni križ Srijemska Mitrovica i udruga osoba s invaliditetom *Bubamara* iz Vinkovaca:

»U vrijeme dok je naša općina bila pogođena katastrofalnim poplavama, uvidjeli smo da je najveći problem bio s invalidnim osobama koje se u tim trenucima ni na trenutak nisu mogle odvojiti od svojih invalidnih kolica. Ovim prekograničnim projektom postignuto je to da će Centar za socijalni rad u Šidu u narednom razdoblju dobiti specijalizirano kombi vozilo s rampom, kako bi se oni u takvim i sličnim situacijama mogli smjestiti na sigurno. Također, realiziranjem projekta naša općina će dobiti jedan poseban čamac s rampom, kojim ćemo mi u svakoj situaciji moći reagirati i pomoći im«, ističe direktor Centra za socijalni rad Šid **Dejan Logarušić**.

Prema njegovim riječima, u narednom razdoblju bit će sačinjena evidencija osoba s invaliditetom s teritorija šidske općine, kako bi im se pružila pomoć i odvijala redovna komunikacija. Jedan od planova je i licenciranje personalnih asistenata koji bi im pomagali:

»Planiramo pozvati sve osobe s invaliditetom s područja šidske općine, kako bismo razgovarali s njima i saznali koje su njihove najveće potrebe. U planu nam je da sudjelujemo na još nekim natječajima za sredstva, jer želimo pomoći tim ljudima i omogućiti im lakši život«, kaže Logarušić.

Projekt u koji je uključen Centar za socijalni rad Šid bit će realiziran do veljače 2018. godine.

Srbija je potpisala Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom i Opcijski protokol 17. prosinca 2007. a ratificirala ga je 31. srpnja 2009. godine. Konvencijom je predviđeno puno i efikasno uključivanje osoba s invaliditetom u društvo, na jednakoj osnovi sa svim ostalim članovima društva.

S. Darabašić

Čekanje uljepšava grafit kornjače

Prije više od 40 godina mještani MZ Verušić sami su sagradili autobusnu stanicu, a danas, ugledajući se na njih, mladi ovoga mjesta također su na svoju inicijativu učinili nešto lijepo i korisno za svoje selo.

Tijekom protekloga tjedna skupina od nekoliko djevojaka završila je oslikavanje autobusne stanice, a idejni tvorac radova, studentica Akademije umjetnosti u Novom Sadu **Jelena Bajić** kaže da im je želja bila učiniti stanicu ljepšom i ugodnijom jer puno vremena provode u njoj.

Djevojke su oslikale dva zida unutarosti stanice. Prostorom dominira grafit morske kornjače koji se nalazi na većem zidu, dok je manji zid oslikan različitim zastavama. Ideju za slikanje morske kornjače je dobila Jelena Bajić, a za zastave njezina sestra **Kristina Bajić**, jer, kako kaže, voli putovati i čitati o drugim državama.

Osim njih dvije u oslikavanju stanice sudjelovale su i **Marijana Vidaković Hadnađ**, **Valentina Ribić**, **Anastazija Bošnjak Kovač** i **Vesna Milanković**.

Ovo je četvrti put da mladi oslikavaju autobusnu stanicu na Verušiću. Prvi put, prije četiri godine oslikale su stanicu s motivom aviona na koji je bila zakačena zastava s natpisom *Stanica Verušić*. Potom su slikale plažu sa zalaskom Sunca i mnoštvom ptica, te crnog leptira čija su krila bila ispunjena raznim bojama.

Oslikavanje stanice financirali su mještani Verušića.

Stanicu je svojevremeno sagradio **Ivan Šarčević** sa šogorom **Jakovom Bedićem** i drugim mještanima, prvenstveno da zaštiti djecu, ali i druge putnike od vremenskih nepogoda dok čekaju autobus za Suboticu.

J. D. B.

Izbori za Savjet MZ Sonta

Pobjeda liste *Za naprednu Sontu*

Poslije Monoštora, Berega, Bača, Vajske, Plavne, Bođana, i u posljednjem selu šokačkog Podunavlja Srpska napredna stranka je zabilježila stopostotnu pobjedu. Na izborima za članove Savjeta Mjesne zajednice Sonta, održanim u nedjelju, 6. kolovoza, mještani su se izjašnjavali za kandidate s dvije izborne liste: *Za naprednu Sontu* i *dr. Živorad Smiljanić Socijalistička partija Srbije*. Uz svega tridesetpostotnu izlaznost, Sončani su izabrali novi saziv Savjeta MZ, kojega će tvoriti svih 9 kandidata s liste *Za naprednu Sontu*: **Dejan Stojaković, Dejana Radojčić, Stevan Mihaljev, Stipan Blašković, Predrag Duraković, Ivan Matić, Saša Krstin, Sanja Jakšić i Srđan Đurđević.**

»Ostvarili smo čistu, odista veliku pobjedu, a zbog čega izlaznost nije bila veća, ne razmišljamo. Hvala svima koji su dali glas našim kandidatima. U našim redovima nema slavljeničke euforije nego se okrećemo budućnosti i ozbiljnom radu u interesu sela«, kaže tajnik MZ Sonta i dužnosnik SNS-a *Dragan Radojević*.

Iz redova oporbe teško je dobiti detaljniji komentar, rijetki hoće govoriti za tisak.

»Lokalna glasila u Općini Apatin, kako tiskana, tako i električna, išla su prije izbora na ruku SNS-u. Nije bio objavljen javni

poziv građanima za kandidaturu, smanjen je broj biračkih mjesta, nismo znali tko su kontrolori, a o dijeljenju paketa da i ne govorimo. Sve u svemu, koalicija SNS, SPS, SVM i SRS učinila je sve kako bi se otežalo održavanje izbora i postigla što manja izlaznost. Njihovi članovi, što dragovoljno, što pod pritiscima, što kupljeni za par crvenih ili paket, izašli su na izbore. Tako je stvorena lažna slika podrške SNS-u u našoj općini. Ove izbore smo zbog navedenoga i bojkotirali«, rekao je predsjednik OO Dosta je bilo Apatin **Dejan Bačić**.

Na izborima nije sudjelovala ni MO Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini Sonta sa svojom listom kandidata.

»Pomno smo razmotrili nastalu situaciju i bili smo pred vrlo teškom odlukom. Prevladalo je mišljenje da u ovakvim prijeizbornim uvjetima, kad se sve unaprijed zna, kad iza sebe imamo iskustva ostalih šokačkih mjesta, jednostavno nema svrhe isticati svoje kandidate i na taj način im stvarati neugodnosti. Članstvu smo preporučili da postupi isključivo po svojoj savjesti, a službenim sudjelovanjem stranke ovoj farsu jednostavno nismo htjeli dati legitimitet«, kaže predsjednik **Andrija Adin**.

Ivan Andrašić

Učenje hrvatskog jezika u Hrvatskoj - 93 stipendije više

S ciljem upoznavanja i njegovanja hrvatske kulture i nacionalnog identiteta, te jačeg povezivanja i suradnje s iseljenim Hrvatima i njihovim potomcima Središnji Državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske je za akademsku godinu 2017./18. dodijelio 215 naknada/stipendija za učenje hrvatskoga jezika u Hrvatskoj – 93 više u odnosu na prošlu godinu. Nastava se održava na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (*Croaticum*), Filozofskom fakultetu u Splitu (Centar za hrvatske studije u svijetu) i Filozofskom fakultetu u Rijeci (Riječka kroatistička škola).

Također je za akademsku godinu 2017./18. dodijeljeno 10 naknada/stipendija za internetsko učenje hrvatskoga jezika (Hrvatski internetski tečaj HiT-1).

Uz očuvanje, njegovanje i promicanje hrvatskoga jezika i kulture, ovim programom potiče se i povratak hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka u Hrvatsku, te se stvaraju preduvjeti za njihovo lakše uključivanje u gospodarski i društveni život Hrvatske. S tim ciljem od prošle akademske godine je omogućeno dobivanje stipendija i za treći i/ili četvrti semestar. Osim učenja jezika, prilika je to i da bolje upoznaju hrvatsku kulturnu i prirodnu baštinu, ljude, što će, zasigurno, biti dodatni motiv za trajni povratak, navodi se u priopćenju Ureda.

Svi oblici nastave na tečaju *Croaticum* obuhvaćaju izvannastavne aktivnosti koje se stalno organiziraju i u koje se studenti aktivno uključuju kako bi jezik i kulturu učili na praktičan način. Organiziraju se razgledavanja gradova u kojima se uči hrvatski jezik ili odlasci u druga okolna ili dalja mjesta tijekom kojih se upoznaje hrvatska kulturna povijest i baština. U svakom se semestru za studente organiziraju i kraća, jednodnevna putovanja u pojedine nacionalne parkove i hrvatske gradove. Polaznicima viših stupnjeva priređuju se odlasci na kazališne i filmske predstave, a polaznicima početnih stupnjeva nude se projekcije s prijevodom na engleskom jeziku. U svakom se semestru organiziraju i gostovanja različitih hrvatskih kulturnih djelatnika.

Intervju

Viktorija Šimon Vuletić, etnologinja-antropologinja

Ustanove kulture su političarima najčešće balast

Bojim se da nam predstoji vrijeme potpunog marginaliziranja humanističkih struka i njihovog utjecaja na društvo * Gradski muzej od svog iseljenja iz Gradske kuće još uvijek nije dobio stalni postav, a on je od neprocjenjivog značaja za nove naraštaje * Grad nije grad ako njegovi žitelji nisu spremni prihvatiti njegov složen, višedimenzionalni identitet

HR Odlukom subotičke Skupštine, od prije nekoliko mjeseci više ne obnašate dužnost direktorice Art kina **Aleksandar Lifka** u Subotici. Ta je odluka, uključujući pitanje kompetencija namjesto Vas izabrane nove direktorice, izazvala polemike u subotičkom parlamentu ali i javnosti. Vaša je smjena nastupila iako ste za mandata povećali posjećenost kina, te raznim programima povećali vidljivost i ugled te ustanove kulture. Kako ovaj slučaj komentirate?

Kao prvo, da Vas ispravim: nisam smijenjena. Meni je mandat istekao još u prosincu 2015., samo je lokalnoj samoupravi kao osnivaču trebalo da smisli kako i koga postaviti umjesto mene, budući da je po statutu ustanove, do njegove promjene u ožujku ove godine, direktor trebao imati ili završeni Filozofski fakultet ili Fakultet dramskih umjetnosti. To je bio logičan uvjet ako se uzme u obzir da je u Art kinu zaposleno samo troje ljudi i to bez fakultetskog obrazovanja i da time prvi čovjek institucije istovremeno mora biti i tehnički i financijski i umjetnički direktor. S tim što je naglasak na »umjetnički«, s obzirom na to da se radi o art kinu. Ne bih ulazila u pitanje bilo čije kompetencije, to će vrijeme svakako pokazati. Preuzeli su u svakom slučaju jednu dobro uhodanu, tematski razgranatu instituciju kulture koja je svake godine bilježila sve veći broj posjeta i po popularnosti na facebooku nadmašila i mnogo veće institucije. Naravno da kao zaposlenica u kulturi smatram da menadžment bilo koje institucije koja se bavi umjetnošću ili kulturom mora imati i obrazovni profil koji odgovara tim djelatnostima, ali Zakon o kulturi je po ovom pitanju postavio vrlo široka mjerila i time nam svima zadao glavobolju. Drago mi je što su u vezi s pitanjem upravljanja institucijama kulture i kao odgovor na krajnje neumjesnu izjavu vijećnice **Josipe Ivanković** odmah odreagirale moje kolege iz ustanova kulture braneći ne mene nego »esnaf«. Bojim se da nam predstoji vrijeme potpunog marginaliziranja humanističkih struka i njihovog utjecaja na društvo, s obzirom na to da humanističke znanosti imaju taj emancipatorski potencijal koji je put k slobodnomislećem pojedincu. Vrlo sam ponosna na postignuća u Art kinu, tijekom mog mandata gosti kina su bili mnogi velikani filmske umjetnosti kao što su **Slobodan Šijan**, **Ljubiša Samardžić**, **Đorđe Kadijević**, **Mirjana Karanović**, **Goran Marković**, **Dejan Zečević** i **Želimir Žilnik**, a zahvaljujući suradnji s redateljima **Brankom Ištvančićem** i **Zoltanom Siflisem** također i mnogi eminentni umjetnici iz Hrvatske i Mađarske. Velikim uspjehom smatram i osmišljavanje filmskog kluba *Orient* koji su ljudi počeli uspoređivati s nekadašnjim *Klubom umjetnika*. Moram spomenuti i radionice za film i glumu koje su dvije godine vodili filmađžija **Stipan Milodanović** i glumci Narodnog kazališta **Minja Peković** i **Srđan Sekulić**. Udarili smo ipak neke temelje i sada su takve radionice normalna stvar. Osobno me jedino brine daljnja sudbina međunarodnog filmskog festivala *Brizantema*, budući da se radi o autorskom projektu na kojem su surađivali mnogi divni, kreativni Subotičani. Za ovogodišnji, peti festival po redu dobili smo do sada najveća sredstva od Ministarstva kulture i voljela bih da festival i dalje ostane tako otvoren, razbarušen i zabavan kao i prethodnih godina. U posljednje dvije godine festival je imao i književni natječaj *Gavran* na koji su nam radove na temu strave i fantazije slali srednjoškolci. Da ne zaboravim spomenuti da su vrata kina bila otvorena za sve filmske autore iz Subotice i regije i da smo osim toga promovira-

Viktorija Šimon Vuletić je istaknuta subotička kulturna djelatnica. Etnologinja-antropologinja po obrazovanju, od 2000. radila je kao etnologinja u Gradskom muzeju u Subotici, gdje objavljuje stručni rad »Dossier: Kentaur – Identitet ljudi u multietničkim porodicama u Subotici«, te priređuje i organizira autorske izložbe »Istočna Afrika u doba Oskara Vojnića i suvremenika« i »Kava kava i betel« iz zaostavštine Oskara Vojnića. Od 2011. do nedavno bila je direktorica subotičkog Art kina **Aleksandar Lifka**, a njezino razrješenje s te dužnosti popraćeno je skupštinskom i javnom polemikom. Književne, stručne i polemičke tekstove objavljivala je u subotičkoj periodici (*Rukovet*, *Subotičke novine*, *Museion...*). Suosnivačica je Umjetničke radionice *Medijala*. Bavi se i prevodjenjem s mađarskog i engleskog jezika.

li i fotografe, likovne umjetnike, glazbenike i književnike. Mislim da je to sasvim dovoljno za jednu tako malu ustanovu.

Je li moguće izbjeći praksu stranačkog kadriranja, koja je kod nas »normalna« stvar?

Ništa nije sporno u činjenici da svaka nova politička garnitura na vodeća mjesta u javnom sektoru postavlja »svoje ljude«. Možemo se jedino sporiti oko kompetencije ili kvalitete tih ljudi, kao i upravnih odbora koji ih predlažu. Bilo bi dobro da se radi o nekoj zdravoj konkurenciji, o sučeljavanju ideja i programa, što se nažalost nikada ne događa, budući da političari sebe vide kao vlast, a ne kao privremene službenike na funkcijama, te su im draži diktati od dijaloga.

U kolikoj mjeri je partokracija pogubna za kulturu?

Partokracija je pogubna za društvo u cjelini. Umjesto profesionalizma o kojem se stalno govori, čini mi se da je takoreći oduvijek na djelu izbor ljudi na osnovu političke podobnosti ili što je još gore, rođачko-kumovske veze. Kultura je tu samo kola teralna šteta. Za političare su ustanove kulture najčešće balast, nužno zlo. Oni rijetko dolaze u svojstvu običnih građana pogledati film, predstavu ili izložbu, a to bi im svakako povećalo popularnost i osjećaj među građanima da se ipak radi o običnim ljudima poput svih nas.

Kako ocjenjujete stanje u subotičkoj kulturi? Vidite li i gdje potencijala za pomake?

Bilo je tijekom prethodnih godina pokušaja da se i u Subotici napravi neka sveobuhvatna kulturna strategija, međutim stvari i dalje teku stihijski, po navici. Meni se osobno nikada nije dopadala ideja Subotice kao grada festivala. Previše je tu amaterizma i kiča, što svakako ne dolikuje gradu s dugom tradicijom institucija kulture i čitavom plejadom istaknutih umjetnika i kulturnih stvaralaca koji su obilježili povijest Subotice. Gradski muzej od svog iseljenja iz Gradske kuće još uvijek nije dobio stalni postav, a on je od neprocjenjivog značaja za nove naraštaje. Djeca koja ne upoznaju i ne zavole povijest svoga grada stižući od malena naviku da odlaze u kino, kazalište, muzej, knjižnicu ili galeriju, sutra će bez pogovora pristati na rušenja graditeljske baštine ili ukidanja institucija kulture. Potencijal ovog grada su sami građani, mladi ljudi željni komunikacije sa svijetom i novih kulturnih sadržaja. Postaje već izlizana floskula koju godinama slušamo od »autohtonih Subotičana« da smo umjesto grada postali tri etnički različita domorodačka sela. Grad nije grad ako njegovi žitelji nisu spremni prihvatiti njegov složen, višedimenzionalni identitet. Taj poseban kulturni »melanž« koji se generacijama stvarao i koji posjeduje neslućene kulturne i kreativne potencijale.

U Subotici, pa i cijeloj Vojvodini, imamo puno kulturnih sadržaja vezanih za narodnu kulturu, tradiciju i baštinu, popularno zvani »etno«. Kao etnologinja-antropologinja, kako gledate na ove manifestacije, njihovu ulogu u današnjici? Imate li neki savjet organizatorima u cilju unaprjeđenja takvih manifestacija?

Etno manifestacije spadaju u suvremenu narodnu kulturu i, osim zabave, prvenstveno služe jačanju osjećaja pripadnosti određenoj etničkoj zajednici. Za etnologiju je zanimljiviji način na koji se danas organizira i prezentira narodna kultura nego sami događaji koji su ili krajnje stilizirani, znači neautentični, ili preplavljeni pratećim sadržajima popularne kulture u vidu glazbe, odje-

će, hrane i suvenira. To je plodno tlo za razvoj turizma i pratećih privrednih grana, a ne za etnologiju kao znanost. Danas su »narodna nošnja« trenerke, jeans i patike, a ne opaklije i opanci. Moj jedini savjet organizatorima je – mjera i ukus, posebno kada se te manifestacije organiziraju u samom središtu grada.

Sve se češće mogu čuti mišljenja kako kultura treba biti samoodrživa, tj. da za nju treba izdvajati manje proračunskih sredstava. Kakvo je Vaše mišljenje o takvim razmišljanjima?

Smanjenje proračuna u kulturi će se svakako dogoditi, pitanje je međutim hoće li politička garnitura koja bude morala rezati proračun pravilno procijeniti što se može žrtvovati, a izbor nikako ne smije pasti na institucije koje čuvaju i njeguju povijesno naslijeđe i najznačajnija umjetnička i intelektualna dostignuća jednog grada. Sve što je bitno u kulturi odavno ne stvara »narodni genij« već su djela izuzetnih pojedinaca. Ukoliko bi samoodrživost postala dominantni princip u odnosu prema kulturi, opstala bi samo komercijalna kultura sumnjive estetske vrijednosti i narodnjačka kultura. Naravno, potrebna je i revalorizacija kulturnog naslijeđa, da bi po ugledu na europsko iskustvo kultura imala potencijal sudjelovanja i u ekonomskom razvoju grada.

Mijenja li se vremenom uloga i važnost kulture, kulture shvaćene u užem smislu toga pojma? Koja je danas njezina uloga i što možemo »dobiti« od nje?

Uloga kulture je od pećinskog doba do danas uvijek ista. Ljudska bića su općenito prijemčiva na lijepo i dobro. Nešto nas mora razgaliti, začuditi, oplemeniti... dati nam neki širi smisao postojanja i potaknuti empatiju prema drugim ljudskim bićima. Bez toga postajemo bezosjećajni roboti ili čemerni robovi. Naravno, nisu svi kulturni sadržaji za svakoga, *Hollywood* to najbolje zna. Postoje filmovi za svaku dob, za svaku populaciju i razne intelektualne prohtjeve. Filmove **Terrencea Malicka**, jednog od najvećih holivudskih redatelja današnjice će malo ljudi pogledati, vibratno duhoviti crtači su univerzalno popularni, tinejdžeri pune kina kada igraju **Marvelovi** superheroji. Hollywood je našao tu čarobnu formulu balansiranja između industrije zabave i umjetnosti. Da bi film bio vrhunski, mora angažirati i vrhunske umjetnike ne gubeći iz vida i ekonomsku računicu. Prihodi od komercijalnih filmova mogu pokriti troškove financijski rizičnih, a to najčešće znači i intelektualno zahtjevnijih filmova. Festivalom *Hrizantema* pokušali smo primijeniti tu formulu i takoreći bez proračuna i zarade osigurati program koji je s jedne strane omogućio razgovor publike s vrhunskim intelektualcima poput Šijana, Kadijevića ili Gorana Markovića, promociju knjiga i izdavača, a da s druge strane organiziramo i te zabavne momente u vidu horor maskiranja, šminkanja i »noćnog panađura«. Nažalost, zaposleni u kulturi, kao i u prosvjeti, već dugo su demotivirani lošim materijalnim stanjem, tehničkim, prostornim i ostalim nedostacima ustanova, proračunom koji osim što pokriva troškove opstanka najčešće nije dovoljan za neki ozbiljniji projekt, kao i nedostatkom mladog, obrazovanog kadra koji može odgovoriti na izazove suvremenog svijeta. Izlaz iz ovakvog stanja predstavljaju europski fondovi, ali su uvjeti za dobivanje »gratova« toliko zahtjevni da pojedinačne ustanove, posebno po manjim gradovima, nemaju šansu zadovoljiti ih. Što će grad uraditi po ovom pitanju, ostaje da se vidi.

Davor Bašić Palković

Renata Kuruc, koordinatorica Lokalne akcijske grupe područja Općine Apatin u uredu za lokalni ekonomski razvoj

VELIKI turistički potencijali VOJVODINE

Bivša tajnica MZ Sonta ecc. **Renata Kuruc**, poslije isteka drugoga mandata, zahvaljujući svojim znanjima i potencijalima, uhljebljenje je našla u uredu za lokalni ekonomski razvoj na mjestu koordinatorice Lokalne akcijske grupe područja Općine Apatin. Posao pun izazova obavlja s velikim elanom, uz primjenu svojeg bogatog znanja i iskustva u struci.

Još i danas mnogi svoje godišnje odmore provode poglavito na morskim destinacijama. Može li im Vojvodina nadomjestiti more?

Tijekom ljeta mediji su preplavljeni ponudama i aranžmanima velikog broja turističkih agencija, u najvećoj mjeri dalekih morskih destinacija. Vrlo mali broj ljudi se odlučuje provesti ljetne odmore na području Vojvodine. Smatram da ova regija ima velike turističke potencijale i da oni nisu u dovoljnoj mjeri prepoznati i promovirani. Smještena između Dunava, Tise, Begeja i Tamiša, s velikim prostranstvima bogate i netaknute prirode, isprepletana kulturnom baštinom brojnih naroda i narodnosti, Vojvodina je nedovoljno istraženi biser očuvanih staništa brojnih životinja, parkova prirode, rijeka i jezera, izletišta, prostora izuzetnih odlika i specijalnih rezervata prirode. Najpoznatiji su svakako Fruška gora, Petrovaradin, parkovi prirode Palić, Vršac, Tikvara – Bačka Palanka, dvorac i park Dunđerski i mnoga druga mjesta koja pružaju idealne uvjete za aktivan odmor.

Ima li i Općina Apatin perspektivu na planu turizma?

Općina Apatin zauzima prostor na području jednog od 16 specijalnih rezervata prirode u Vojvodini, Gornjeg Podunavlja. Katastarski, atar naše općine prostire se na 19.648 ha, uz lijevu obalu Dunava i zapljuskuje ga skoro 70 km njegove obale. To dodatno povećava potencijal i geostrateški položaj Općine Apatin i svih pripadajućih naselja, uključujući i našu Sontu. Nedavno smo, prikupljajući podatke za potrebe izrade lokalne strategije ruralnog razvoja, u procesu formiranja kapaciteta Lokalne akcijske grupe područja Općine Apatin, obavljali terenska istraživanja i obilazili potencijalne udarne lokacije. Na temelju tih istraživanja odgovorno tvrdim da su perspektive za razvoj turizma u našoj općini fantastične.

Što ste, konkretno, uočili na ovom, kako kažete izuzetnom području?

Rezervat odlikuje izuzetna biološka raznovrsnost i predstavlja jedno od posljednjih utočišta flore i faune poplavnih područja, kao i jednu od najočuvanijih ritsko-močvarnih cjelina na cijelom toku Dunava kroz Srbiju. U rezervatu živi 51 vrsta sisavaca, 280 vrsta ptica, 50 vrsta riba, 11 vrsta vodozemaca i stotine vrsta kukaca. Vrlo je bogat i vodenom, močvarnom, livadskom i šumskom vegetacijom. Ovo je jedna od rijetkih destinacija gdje se još uvijek može uživati u nepatvorenoj divljini, te nezaboravnoj vožnji Dunavom i njegovim nepreglednim rukavcima i kanalima.

Nudi li nam Gornje Podunavlje još što osim biološke raznovrsnosti?

Svakako. Ovo područje je nadaleko poznato i po svojem autentičnom kulturnom naslijeđu. Stoljećima unazad, narodi koji su živjeli pored ove velike rijeke, prilagođavali su se njezinim kretanjima, te su tako nastali karakteristični običaji, nošnje, govor, alat za lov i ribolov, čamci i jela koji privlače goste i Gornje Podunavlje čine još atraktivnijom destinacijom za posjetitelje, koji u punoj mjeri mogu uživati u nesputanoj rici jelena, autentičnim ribljim specijalitetima, dunavskim alasima i mirnim noćima u seoskim kućanstvima. Posjetitelji mogu uživati i u ljepoti krajolika, ostvariti kontakt s biljnim i životinjskim svijetom, naći osvježanje, mir i tišinu. Brojna su zanimanja turista za obilazak ritških šuma, vodenih i močvarnih eko sustava, gdje se pružaju mogućnosti za eko turizam, uz promatranje i fotografiranje ptica, divljači i brojnih zaštićenih biljnih vrsta.

Ima li u tom planu razvoja turizma mjesta i za Sontu?

Svakako. Većina Sonćana još uvijek nije svjesna prednosti koje imaju u odnosu na druga mjesta, te u što skorije vrijeme treba naći načine kako što bolje iskoristiti cjelokupne, kako prirodne, tako i povijesne, etnološke, arhitektonske i tradicijske potencijale za privlačenje turista. Moramo maksimalno razviti i obogatiti turističku ponudu, a sve u cilju održivog razvoja i ekonomskog osnaživanja stanovništva. Kada to budemo shvatili i počeli praktično primjenjivati, mislim da ćemo napraviti i prvi korak u pružanju uvjeta za ostanak onima koji razmišljaju o odlascima s kartom u jednom smjeru.

Ivan Andrašić

Kada su preci gradili crkvu...

Crkva Srca Isusova u Tavankutu izgrađena je 1910. godine, kasnije i škola i drugi objekti i kuće u nastajanju urbanog naselja Donji Tavankut. Projektna dokumentacija iz 1908. godine, s precizno urađenim nacrtima i predračunima o materijalima potrebnim za ovaj impozantni objekt, čuva se u Povijesnom arhivu Subotice (F: 275.10.4) i predstavlja vrijedno svjedočanstvo o planu izgradnje svakog segmenta tavankutske crkve. Na fotografiji je jedan od nacrt iz 1908., s prikazom dva presjeka crkve po projektu, tijekom priprema za njenu izgradnju. U realizaciji planova bilo je izvjesnih odstupanja, naime, planirana je bogatija fasada nego što je kasnije izvedena.

Grad je podigao tavankutsku crkvu. Ali, tome je prethodilo puno rasprava o lokaciji objekta. Prema predaji, rasprave su se odnosile na to hoće li crkva biti izgrađena u Gornjem Tavankutu ili u Mirgešu, a završile su se dogovorom o izboru lokacije crkve koja se nalazi između ova dva naselja. Tako je, kažu, nastao Donji Tavankut. Prema podacima iz knjige *Crveni pesak* autora **Josipa Klarskog** (izdanje *Subotičkih novina* 1985. godine), parcelisanje sadašnjeg centra sela u Donjem Tavankutu završeno je 1906. godine. Naime, grad je već ranije počeo rasprodavati pašnjake i »pisak« u svom vlasništvu (i crkva je građena na »pisku« kao manje vrijednom zemljištu). »Tako se u Tavankutu naselje formira na paradoksalan način: prvo se naseljava ivica, u sredini je pašnjak koji se tijekom godina sve više sužava i na kraju postaje – centar...« (iz knjige *Crveni pesak*, str. 14).

Fatamorgana

Naša mala domaća fatamorgana

U današnjim vrelim danima u ravnici ili na moru često možemo uočiti jednu atmosfersku pojavu koja je dobila naziv fatamorgana. Naime, uslijed prelamanja svjetlosti u zraku razne gustine (vreli zrak je lakši), dolazi do fantastičnih prizora: stvari ili životinje koje vidimo se udvostručuju ili se vide kao da lebde iznad zemlje ili vodene površine. Snimljene su i fotografije broda, koji se udvostručio na inverzan način, kao u zrcalu, tako da jedan brod stoji okrenut naglavačke u odnosu na drugi (stvarni) brod. Svatko od nas tko je ljeti vozio auto ili pak sjedio u motornom vozilu često je mogao vidjeti i kod nas fatamorganu, jer vam se uslijed prelamanja sunčevih zraka čini da je put u daljini vlažan ili prekriven vodom. To plavetnilo dolazi od vedrog plavog neba. Ima više vrsta fatamorgana, ovisno koju od nabrojanih pojava smo uočili. Istraživači su u polarnim krajevima uočili pojavu kojoj su dali ime »pojava Novaja Zemlja« kada im se u mračnoj polarnoj noći učinilo da se sunce pojavilo na horizontu. Po pisanju, ova pojava je dobila ime po sestri kralja **Artura, Morgane** koja je ujedno bila vila i vještica. Sve u svemu, fatamorganu možemo nazvati i optičkom varkom. Kada vidite nešto što ne postoji u vašoj blizini, recimo u pustinji vidite oazu, a ona je optička varka, i nikako da stignete do željene vode. Ovu temu uveliko eksploatiraju karikaturisti ili stvaratelji viceva.

Politička optička varka

Slušajući, gledajući ili čitajući razne medije, često imam osjećaj kao da vidim fatamorganu. Kao da me žele uvjeriti da je ono što svakodnevno doživljavam laž, a da je istina ono što nam svakodnevno bez kraja i konca plasiraju. Najbolji primjer jesu plaće i mirovine, koje će još ove godine povisiti. Neki će imati mirovinu kakvu nisu nikad imali! (Naravno, oni s minimalnim prihodima). Zapravo, manji iznos će nam, bez ikakvog rješenja oduzimati; ova tehnika nekad se zvala i uravnilovka. Ili kada se čelnici hvale otvaranjem novih radnih mjesta, npr. u subotičkoj industriji gdje sada već radi više od šest tisuća radnika. Svojedobno je samo u *Severu* radio toliki broj djelatnika. Usput ovi »samohvalospjevci« zaboravljaju reći da su u našoj zemlji velika većina ulaganja tzv. *greenfield* investicije. Doslovce, ulagači dobiju od općine ili države jednu čistu građevinsku površinu opremljenu svom infrastrukturom (put, voda, plin, struja itd.) koju je platila država, to jest mi, porezni obveznici. Svojevrna

politička fatamorgana je zgrada subotičkog Narodnog kazališta. Ona će, valjda, s vanjske strane ove godine biti kako-tako završena, ali unutra nema ništa od instalacija (struje, vode, plina, kanalizacije itd.), o kazališnoj opremi da ne govorimo. A najveća politička optička varka je bila kada su nas određeni političari uvjeravali da će zgrada biti izgrađena za četiri godine. Tko je u to sumnjao bio je maltene državni neprijatelj. Isto tako tko sumnja u projekt »Beograd na vodi« zaslužuje sav prijezir i osudu. Mogu meni političari pokazivati fotografije, makete, i onda sumnjam da će Beograd »biti ljepši i stariji«.

Dvostruko viđenje

Rekli smo da se kod jedne vrste fatamorgane stvari vide udvostručeno, često naopačke u odnosu jedna na drugu. I u slučajevima određene političke fatamorgane isti događaj se tumači i viđa na različit način. Stara poslovice veli: »da bi nekom svanulo, drugom treba da smrkne«. To je zakon fizike, a na našem planetu, kada kod nas polako smrkava, na drugoj strani nekom sviće. Drugi zakon fizike tvrdi da svaka akcija izaziva i reakciju. Naši političari često zaborave govoriti o svojim akcijama, najčešće se bave reakcijama druge strane. Sjetio sam se klasičnog vica. Radio objavljuje: »u akciji naše vojske uništili smo deset zrakoplova, pedeset tenkova, ubili i ranili dvije tisuće neprijateljskih vojnika« a na pitanje »a koliki su naši gubici?« odgovor glasi »to će saopćiti radio suprotne stranel« Poput fatamorgane i oluja je određena atmosferska pojava koju izazivaju razni faktori, ali i ljudska djelatnost. Mnogi tvrde da su ove ekstremne meteorološke pojave rezultat promjene klime koju smo sami izazvali. Ne znam zbog čega, ali ovih dana često se sjećam sjajne pjesme **Josipe Lisac Oluja**.

Kako provodite ljetu u Vojvodini?

Pitanje za razmišljanje

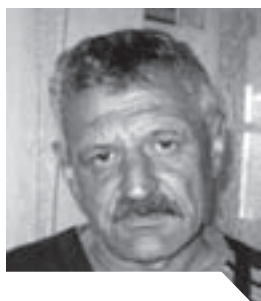

Željko Šeremešić,
Monoštor

Ostao sam zatečen, ovo je pitanje za malo dublje razmišljanje. Došla su teška vremena i što da se zavaravamo: mnogi od nas zbog mizernih plaća nisu u stanju priuštiti si pristojno ljetovanje ili zimovanje. Istina, mnogi se zadužuju, priušte si godišnji odmor na kredit. Sve je to lijepo: odeš na putovanje, provedeš se, ali već od početka otplate obroka nastaju teški problemi. Inače, naša Vojvodina nam pruža puno sadržaja koji bi nam mogli ispuniti ljetu. Ukoliko bi čovjek želio, a materijalne mogućnosti mu dopuštale, mogao bi obići mnoge manifestacije širom Pokrajine, od *Bodrog festa* u mojem Monoštoru, do *Groždebala* u Sonti. Da ne govorim o Paliću, Srebrnom jezeru, Fruškoj gori, Gornjem Podunavlju, nizu gradova s jedinstvenom arhitekturom. U bilo kojem dijelu Vojvodine zanimaciju za sebe našli bi i lovci i ribolovci i strastveni foto-amateri. Ne mogu trenutačno ni pobrojati brojne oaze netaknute prirode, oaze mira i tišine, koje bi nam svima bile najbolji lijek za dušu. Ma, jednostavno, cijela Vojvodina je ljepota za sebe. Stoga mi je i mučno razmišljati o svim njezinim ljepotama, jer sam bolno svjestan nemogućnosti obilaska destinacija koje bih od sveg srca želio obići, a vjerujte, sve su u Vojvodini. Sve češće sebe hvatam u razmišljanju kako bi najjednostavnije bilo iskoristiti godišnji odmor za odlazak na rad u Njemačku, pronaći mjesto u kojem bi se moglo pristojno živjeti od svojega rada i razmišljati o trajnom preseljenju.

I. A.

Dunav je moje more

Viktor Feher,
Sonta

Mnogi ne vjeruju, ali Vojvodina je pravo turističko blago. Radeći kao profesionalni vozač, prokrstario sam ju svojim FAP-om od Kelebije do Zemuna i od Apatina do Bele Crkve. Nagledao sam se njezinim ljepotama i da poživim još tri života, ne bih nigdje dalje putovao. Gledam svoju unučad, na školske ekskurzije vode ih južno od Dunava i Save, preskačući sve ovo što im je nadomak, a što vjerojatno nikada neće ni vidjeti uživo. Meni su u najljepšim sjećanjima ostale brojne čarde, s nezaobilaznim tamburašima i ribljim delicijama. Svakom bih preporučio da makar jedanput kuša riblji paprikaš koji se kuha u podunavskim mjestima, najbolji je na potezu od Bezdana do Bogojeva. Trebalo bi kušati i šarana na rašljama, najbolji se priprema u Monoštoru. No, ograničavam se samo na »trebalo bi«. Najljepše i najlagodnije godine su prošle, supruga i ja već poprilično pobolijevamo, mirovine su nam žalosno male, pa baš i ne možemo sebi priuštiti neka velika turistička putovanja. Osobno, oduvijek sam bio strastveni lovac, a Vojvodina je bila prepuna bogatih lovnih terena. Batalio sam i taj sport, opet iz zdravstvenih razloga. Ostao mi je samo Dunav i par salaša na kojima sam uvijek dobrodošao. U ovim godinama za mene je to i dovoljno. Nisam ribič, ali Dunav je ostao moje more i drugo mi nije potrebno. Na njegovim obalama se najljepše opustim s prijateljima. Uvijek se tu nađe netko vičan svirci, pa malo zapjevamo, malo gucnemo, skuhamo koji kotlić i što bi više i bolje?

I. A.

Dobar provod na salašima

Žarko Dekan,
Vukovar

Rodom sam iz Sonte, a igrom slučaja više ne živim u Vojvodini. Ljubav prema supruzi **Vedrani** odvela me je preko Dunava, u Vukovar, gdje smo izgradili svoje obiteljsko gnijezdo. Kako su mi roditelji, te brat i sestra sa svojim obiteljima ostali u Sonti, ovdje smo česti gosti. Ljetu u Vojvodini može se provesti vrlo lijepo i vrlo ugodno. Na području Pokrajine ima bezbroj destinacija koje pružaju maksimalnu zanimaciju i razonodu, kako za odrasle tako i za djecu svih dobi. Brojni vodotoci kojima je Vojvodina ispresijecana, idealni su za ribolov, kampiranje, kupanje, a cijelo Podunavlje fantastičan je teren za ljubitelje lova. Dunav i njegovi rukavci vrlo su pogodni za plovību čamcima i turistima pružaju pravi vizualni užitek u nepatvorenoj divljini iz nekih davno prohujalih vremena. Koliko vidim, u Vojvodini je posljednjih godina vrlo prisutan i trend revitalizacije starih i gradnje novih salaša. Sva-ki od njih lijep je na svoj način, a na svakom se može organizirati dobar provod i druženje, napraviti štimung za sjećanje. To znam iz vlastitoga iskustva, jer i sami puno vremena provodimo na prekrasnom obiteljskom salašu u dijelu sončanskoga atara u neposrednoj blizini Dunava. Kako nam je Vojvodina blizu, čim ulovimo koji slobodan dan, dolazimo na ovu stranu Dunava. Sve slobodno vrijeme provodimo na salašu, a koliko vidim i naša djeca su se zarazila ovim načinom života. To me raduje, jer me najljepše opušta i sama pomisao na Vojvodinu.

I. A.

Preč. Mirko Štefković o obnovi katedrale-bazilike u Subotici

Uskoro novo rješenje za sanaciju pukotine

U tijeku je obnova katedrale-bazilike sv. Terezije Avilske u Subotici. Najviše pažnje od najavljenih radova privukla je sanacija pukotine na čeonj fasadi, koja, iako se mjeseci-ma radi na tome, još uvijek nije sanirana. Čeka se novo rješenje inženjera, jer je prethodno dovelo do širenja postojeće pukotine.

Predostrožnost, prije svega

Da razloga za zabrinutost nema uvjerava nas tajnik Subotičke biskupije preč. **Mirko Štefković** koji kaže da inženjeri imaju već nekoliko prijedloga kako nastaviti sanaciju pukotine te da će se konačno rješenje donijeti uskoro. On također ističe kako im je prioritetno da objekt bude učvršćen te da se problem pukotine na brodu crkve, star gotovo koliko i crkva, trajno riješi.

»Prije nekoliko mjeseci počelo se s utiskivanjem megašipova u temelje tornjeva kako bi se ojačali. Međutim, zbog nepredviđenih problema s radovima se stalo. Došlo je do spuštanja tornjeva, razmicanja i klizanja tla i sada stručnjaci rade na doradi tog statičkog projekta. S radovima se stalo, objekt se smirio, a novo rješenje je na pomolu. Za mjesec dana očekujemo nastavak radova, ali to dobrim dijelom ovisi i o javnim nabavama.«

Iako su, kako kaže preč. Štefković pomicanja tornjeva u granici točnosti mjerenja, čelična konstrukcija na pročelju crkve je postavljena iz predostrožnosti, prije svega zbog odrona malte-

ra. Osim povezivanja tornjeva, preč. Štefković kaže da će se ove godine raditi i na povezivanju tornjeva s lađom crkve, jer imaju tendenciju da naginju prema vani.

Unutrašnjost završena

Planirani radovi za ovu godinu u unutrašnjosti crkve su završeni. Postavljena je kamena obloga u crkvi i pod je izglacan. Obnovljen je podni dio svetišta, napravljen je novi oltar te je obnovljen i tabernakul. Izrađeni su novi drveni prozori za sakristije i tornjeve, uključujući i žaluzine. Prozori za tornjeve su lagerovani do nove faze, kada budu postavljene skele oko samih tornjeva, kada će biti i ugrađeni. Prema planu radova, skela je trebala preko ljeta biti već postavljena, međutim zbog problema s temeljima, radovi su se usporili, objašnjava preč. Štefković i dodaje da se nada kako će uskoro doći i faza kada će se postavljati skela.

Preč. Štefković navodi da nepredviđeni problemi nisu financijski opteretili projekte te da će sve planirano biti i urađeno. Tako je za sljedeću godinu, kada Subotička biskupija obilježava 50 godina postojanja, u planu uređenje fasade i platoa oko crkve. Jedino na što su problemi oko temelja tornjeva utjecali jeste vrijeme završetka radova, kaže preč. Štefković i dodaje da se nada da će pukotina biti sanirana ove godine uključujući i cijelu čeonu fasadu.

Faza radova koja je planirana za ovu godinu podrazumijeva radove na vanjskom i unutarnjem dijelu crkve, a staje oko 33 milijuna dinara. Kompletne sredstva za obnovu katedrale osigurala je mađarska Vlada preko Mađarskog nacionalnog vijeća.

J. Dulić Bako

Za središnju proslavu *Dužijance* limena ograda

oko katedrale-bazilike je uklonjena, a plato

ispred crkve je asfaltiran. Jedino što je ostalo je

čelična skela iznad ulaznih vrata.

Titus Mačković – subotički graditelj (I.)

Poduzetnik, projektant, gradski arhitekt

O veličini Mačkovićeve opusa dovoljno nam kazuje podatak da je po njegovim projektima izgrađeno (novogradnje ili adaptacije) otprilike tri stotine i šezdeset objekata u Subotici i okolini, kao i podatak da je u Povijesnom arhivu Subotice sačuvano oko četiri stotine projekata s njegovim potpisom

Titus Mačković (Subotica, 20. srpnja 1851. – Subotica, 15. rujna 1919.) rođen je u Subotici u uglednoj porodici subotičkog odvjetnika **Benedeka Mačkovića**, majke **Marije** rođ. **Vasas**. Pohađao je subotičku gimnaziju, a školovanje dovršava u Budimu. Mačković 1869. godine odlazi na studij u Zürich, na tamošnju Politehniku (Politehnikum), gdje je upravo tih godina predavao veliki autoritet i zagovornik neorenesansne arhitekture **Gottfried Semper** što će biti vrlo značajno za Mačkovićev arhitektonski izričaj. Studije Mačković nastavlja u Aachenu, a potom i u Beču, no, nije ih dovršio. Međutim, stječe solidno obrazovanje i na osnovu po-

loženih ispita uspješno postaje »ženjerom«, te po povratku u Suboticu 1874. godine otvara svoj projektni ured.

U dva navrata Mačković biva postavljen na funkciju gradskog arhitekta (1878.-79. i 1884.-90.), a u međuvremenu postaje i građevinski poduzimač te vlasnik ciglane. Projektant je brojnih kuća, palača u širem centru grada, nekoliko škola i sakralnih objekata. O veličini Mačkovićeve opusa dovoljno nam kazuje podatak da je po njegovim projektima izgrađeno (novogradnje ili adaptacije) otprilike tri stotine i šezdeset objekata u Subotici i okolini, kao i podatak da je u Povijesnom arhivu Subotice sačuvano oko četiri stotine projekata s njegovim potpisom. Uglavnom je projektirao eklektičke odnosno historicističke objekte tipične za srednju Europu posljednje četvrtine 19. stoljeća, dok se u poznim godinama u skladu sa zahtjevima naručitelja okreće i secesiji s vidljivim mađarskim, ali i utjecajima njemačkog Jugendstila.

Urbanistička slika se mijenja

Od vremena austro-ugarske Nagodbe iz 1867. godine nove privredne i društvene okolnosti do vode do značajnijeg razvitka grada, čija će se urbanistička slika uvelike promijeniti u nadolazećim

Unutrašnjost Žute kuće sad

Žuta kuća nekad

Jedan od najznačajnijih gradograditelja Subotice, a zasigurno najplodniji u kvantitativnom pogledu jest arhitekt Titus (Tituš, Tit) Mačković. Zaslužan je za današnji izgled velikog dijela gradske jezgre. U razdoblju od 1875. do 1918. projektirao je mnogobrojne objekte u Subotici i na Paliću: zgradu banke, najamno-poslovne i stambene palače, obiteljske kuće i nekoliko kapele na subotičkim grobljima. Svoje projekte uglavnom radi u neorenesansi i drugim historicističkim stilovima, a početkom 20. stoljeća projektira i objekte s odlikama novog stila secesije.

desetljećima. U razdoblju između 1880. i 1912. godine (uz kasniju međuratnu izgradnju nekolicine objekata) širi centar grada dobiva svu neophodnu infrastrukturu. Grade se novi značajni objekti: zgrada Gimnazije, Sinagoga, Gradska kuća, Pučka kasina (danas Gradska knjižnica), više bankovnih zgrada, mnogobrojne stambeno-poslovne palače, a 1897. godine grad dobiva tramvajski prijevoz te se uređuje i obala Paličkog jezera i gradi Vodotoranj, Velika terasa, Ženski štrand itd. Pozornost se također pridaje ozelenjivanju ulica i formiranju trgova, grade se i brojne škole, vojarne, kao i gradska bolnica i nekoliko sakralnih zdanja u tada rubnim dijelovima grada, rimokatoličke crkve svetog Roka i svetog Jurja, potom evangelička crkva te gradska groblja s kapelama. Intenzivnija izgradnja Subotice započinje 1882. godine kada Gradska skupština (senat) donosi odluku o trigonometrijskom premjeravanju grada i uređenju ulica, a potom izrađuje i plan kanalizacijskog sustava. Ugarsko ministarstvo unutarnjih poslova iste godine odobrava »Pravilnik o izgradnji grada« po kojemu se u prvom gradskom kvartu (centru) podižu isključivo objekti u dvije ili više etaža, i to od pečene opeke ili čvrste kamene građe. Time su iz središta grada polako nestajale jednostavne kasnobarokne prizemnice, njihovo mjesto su počele zauzimati

historicističke palače građene pretežno u eklektičnom maniru historijskih stilova, a početkom 20. stoljeća počinje se graditi i u mađarskoj varijanti secesije, uz nekoliko primjera utjecaja bečke arhitekture. Neostilska izgradnja u Subotici razvija se stoga usporedno s planskom gradogradnjom koja dobiva zamah 1880-ih, upravo u vrijeme kada gradonačelnikom postaje **Lazar Mamužić**, političar liberalnijeg svjetonazora. Na čelu grada Mamužić je bio sve do 1902. godine. U ovom razdoblju podižu se brojne palače za klijentelu sastavljenu od liberalne buržoazije, subotičkih trgovaca i obrtnika. Tijekom 1880-ih i prvom polovicom sljedećeg desetljeća u Subotici prevladavaju uglavnom neorenesansni oblici zrelog historicizma. Veliki dio ovih projekata djelo je Titusa Mačkovića.

Žuta kuća

Palača Štedionice narodne banke danas poznate po nadimku Žuta kuća prvi je veliki i značajni objekt Mačkovića u Subotici. Nešto ranije, 1877. godine, on je bio angažiran na projektu obnove i adaptacije hotela Zlatno jagnje (nekadašnji Dom JNA na Korzu), ali se projektom za novu zgradu banke nameće gradu kao inženjer sposoban za projektiranje velikih i kompleksnih prostora poput ove palače. Objekt je građen u razdoblju 1880. – 1883. godine.

U izgledu pročelja Palače Štedionice narodne banke Mačković se odlučuje za tipično rješenje tih godina – korištenje fientinskih renesansnih palača kao uzora za brojne bankarske objekte tih godina u Europi. Poznato je da su upravo banke, koje nastaju tijekom renesansnog doba, željele raskošnim izgledom svojih zgrada ostaviti dojam stabilnih financijskih institucija kako bi i vizualno stekle povjerenje svojih klijenata – građanske klase. Semperova zgrada Politehnike u Zürichu (dovršena 1864.) nesumnjivo je poslužila Mačkoviću kao uzor za oblikovanje glavnog pročelja. **Ede Kratzmann**, praški umjetnik, izradio je vitraže koji se nalaze u svečanom stubištu Štedionice.

Branimir Kopilović
(nastavlja se)

Vanjski izgled Žute kuće sad

»Izgrađivanje civilizacije ljubavi U NAŠEM GRADU«

U posljednje 24 godine druga nedjelja u kolovozu u znaku je proslave središnje žetvene svečanosti bunjevačkih Hrvata – *Dužijanca*. Prije toga, svetkovina završetka žetve svake se godine proslavljala 15. kolovoza, na Veliku Gospu.

Iza nas je veliki broj raznovrsnih događaja koji se priređuju u okviru ove svetkovine, čija je središnja proslava u nedjelju, 13. kolovoza. Prava je prigoda, u susret *Dužijanci* koja se slavi 106 godina, podsjetiti se kako je sve počelo, a pravi sugovornik na tu temu zasigurno je mons. dr. **Andrija Anišić**, župnik župe sv. Roka u Subotici, u čijoj je crkvi održana prva *Dužijanca*.

Blaško Rajić i prva *Dužijanca*

U spomenutoj je župi četiri desetljeća (od 1911. do 1951.) župnik bio svećenik **Blaško Rajić**, zahvaljujući kojem je dotad samo narodni običaj zahvale Bogu za dobru žetvu, koji je nastao na salašima, uobličen u crkvenu manifestaciju.

Upravo te 1911., kada je došao u župu, održana je i prva *Dužijanca* u crkvi. To, prema riječima prečasnog Anišića, znači da je Rajić bio jako dobro upoznat s običajem dužijanci koje su se slavile po našim salašima. Također, postoje rukopisi koje je, kako se pretpostavlja, Rajić počeo pisati u zatvoru u Budimpešti, odnosno u internaciji gdje je bio za vrijeme II. svjetskog rata, u kojima je, među ostalim, napisao »... te je godine (1912.) bila druga *Dužijanca*. Prva je bila još 1911., obe u Keru. A priređivalo ih K. D. D. (Katoličko divojačko društvo).« To je društvo, uz Rajićevu potporu, tada bilo nositelj i organizator ove manifestacije.

»Vjerujem da se u njegovom svećeničkom srcu rodila ideja da se ono što živi kao običaj bunjevačkih Hrvata da zahvaljuju Bogu na završetku žetve, proslavi i u crkvi. Naime, sveta misa tj. euharistija je, rekao bih, izvorna odnosno najbolja zahvala Bogu. Jer grčka riječ *eucharistein* znači zahvaljivati«, navodi prečasní Anišić.

U Subotičkoj *Danici* postoje šturi izvještaji o toj prvoj *Dužijanci*, u kojima se primjerice navodi kako su konjanici donijeli jedan veliki vijenac od žita s njive i ostavili ga u crkvi. Istoga dana, u tada najvećoj dvorani u gradu tadašnjeg hotela *Pešta*, održano je kolo.

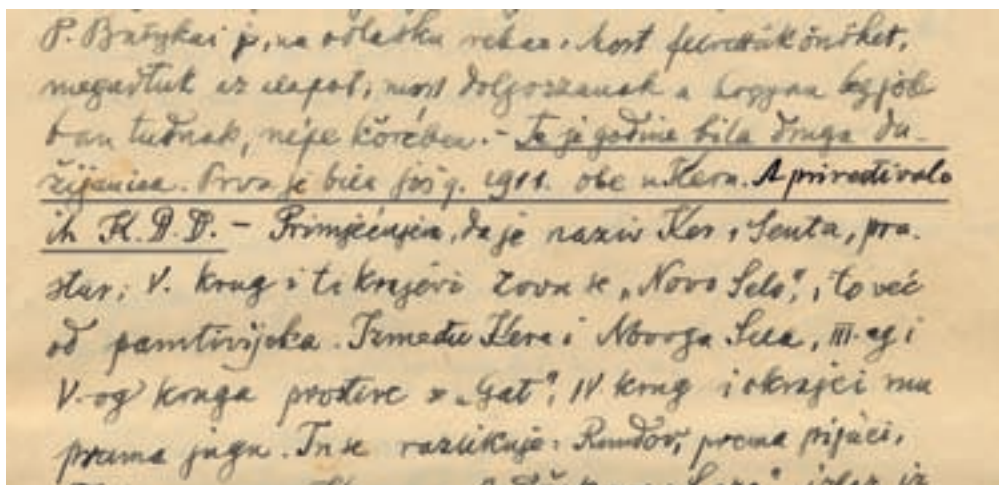
Značajne godine za *Dužijancu* – 1968. i 1993.

Godina 1968. značajna je po tome što je održana prva gradska *Dužijanca*. Nju je, prema riječima prečasnog Anišića, organizirala skupina ovdašnjih bunjevačkih Hrvata, jamačno i s nekim župnikom, premda se to tada nije smjelo isticati, jer bi to bilo blokirano, što se kasnije i dogodilo.

»Ta manifestacija je vrlo značajna u povijesti *Dužijanace* jer je ona tada izašla iz okvira crkve na ulice našeg grada i bogatstvo toga običaja, makar u tom manifestativnom dijelu, moglo se

 Dužijanca 1911. godine

 Rajićev rukopis

očitovati građanima Subotice. Tada je bilo i do sto tisuća sudionika, odnosno gledatelja, što znači da su dolazili ne samo iz okolnih naselja, već i iz drugih gradova tadašnje države. Tako da je mi bilježimo, a pogotovo bilježimo 50 godina *Takmičenja risara*, koje je tada održano prvi put. Sjećam se da je tada povorka išla od stadiona *Bačke* i u njoj su, među ostalim traktori vukli prikolice na kojima je prikazivan sav rad – od pripreme zemlje do žetve. Nažalost, takav oblik proslave se nije dugo održao jer su tadašnje komunističke vlasti brzo prepoznale u tome jako puno nacionalnog hrvatskog elementa i onda su blokirale njeno održavanje u tom obliku. Međutim, održala se ta gradska *Dužijanica* sve do 1993. godine kada je ujedinjena s crkvenom«, priča nam prečasni Anišić.

Kako nastavlja, ta 1993. je godina koja je zlatnim slovima upisana u povijest *Dužijance*. Zahvaljujući demokratskim promjenama u našoj zemlji, u kojima je Subotica, na čelu s tadašnjim gradonačelnikom **Józsefom Kaszom** u to vrijeme prednjačila, i zahvaljujući ljudima iz organizacije iz *Bunjevačkog kola* i crkve, zajednički je održana gradska i crkvena *Dužijanica*. Od onda pa sve do danas ostalo je tako.

Od 2014. godine, kada je osnovana Udruga bunjevačkih Hrvata *Dužijanica*, situacija se malo promijenila, jer je, prema riječima prečasnog Anišića, koji je i predsjednik spomenute udruge, prestao s radom Organizacijski odbor kojeg je do tada imenovao gradonačelnik u dogovoru s Hrvatskim kulturnim centrom. Od te godine, Udruga, odnosno njen Organizacijski odbor od sedam članova, organizira *Dužijanica*, što pojednostavljuje i čini organizaciju lakšom jer se točno zna tko što radi i za što je zadužen.

Dužijanica – manifestacija svih Hrvata

»Ono što mi u Udruzi želimo i što su željeli i prijašnji organizatori koji su se okupljali oko HKC-a *Bunjevačko kolo* jeste da ističemo ljepotu ovoga našega običaja. Želimo, osim što i danas zahvaljujemo Bogu, kako su to činili naši preci, isticati i pokaza-

 Kerska crkva u originalnom izgledu

ti, primjerice putem *Takmičenja risara*, kako su naši ljudi nekada radili i kako je to bio težak posao, i odmah im izricati pohvale što su to radili za nas, za buduće generacije. Isto tako, ovim sadašnjim generacijama želimo odati priznanje za ono što oni rade. Ono što također jako želimo jeste kroz ovu manifestaciju zaštititi naš nacionalni identitet. Mi smo Hrvati, ali uvijek ističemo pripadnost bunjevačkom rodu i zato smo i nazvali našu Udrugu – Udruga bunjevačkih Hrvata. Želja nam je, i mislim da su sada krenuli neki novi pozitivni vjetrovi, da *Dužijanica* doista bude manifestacija svih Hrvata, na kojoj se okuplja najviše pripadnika našega naroda, pogotovo na njenoj središnjoj proslavi. To je prepoznalo i Hrvatsko nacionalno vijeće, koje ju je, kao i Grad Subotica, proglasilo manifestacijom od posebnog značaja. Mora i grad priznati da nijedna druga manifestacija u Subotici tijekom godine ne okupi toliko ljudi na naš gradski trg. Imamo što ponuditi svim građanima našega grada i uvijek ističemo da se nikada nećemo odreći te istine da je u pitanju običaj bunjevačkih Hrvata, ali da su uvijek dobrodošli gosti koji žele sudjelovati u našem slavlju i veselju, kao što i mi nastojimo otići drugima. Samo tako možemo izgrađivati civilizaciju ljubavi i u našem gradu«, ističe na koncu predsjednik UBH *Dužijanica*, mons. dr. Andrija Anišić.

Ivana Petrekanić Sić

Čuvari starih vremena

Kada je osnovano Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Matija Gubec* u Rumi, ono tada nije nosilo naziv koje danas ima. Prvobitan naziv je bio Hrvatska ratarska čitaonica,

osnovana prije Prvog svjetskog rata, 1903. Taj naziv, *Čitaonica*, se u svakodnevnom govoru Brijježana (Hrvata koji najvećim dijelom žive u dijelu Rume koji se naziva Brijeg) zadržao do današnjih dana. U vremenu kada je Društvo osnovano, tadašnji članovi okupljali su se u prostorijama Društva kako bi tu nešto i pročitali, kako bi uzeli neku knjigu na čitanje i kako bi se educirali i obrazovali, počeli učiti svirati i glumiti.

To su bila posve druga vremena u odnosu na danas kada ljudima nisu bili dostupni drugi sadržaji kojima bi se mogli baviti i ispuniti svoje slobodno vrijeme. I danas je Društvo održalo svoju tradiciju i mnogi članovi rado dolaze da u prostorijama udruge pročitaju novine, s obzirom na to da je hrvatska udruga u Rumi pretplaćena na više tjednih, mjesečnih i periodičnih časopisa. Također posjeduju i knjižnicu u kojoj, osim najznačajnijih hrvatskih pisaca poput **Augusta Šenoe** i **Miroslava Krleže**, posjeduju i najpoznatija djela europskih i svjetskih klasika, kao i knjige veoma vrijedne stručne literature iz poljoprivrede i agronomije, koje su Društvu tijekom vremena zavjetovali mnogi istaknuti članovi. Bez obzira što su članovi Društva bili Brijježani, ljudi koji su se uglavnom bavili poljoprivredom, članovi te udruge svojedobno su bili i veoma obrazovani, cijenjeni i poštovani, poput

Tjedan u Srijemu

RADITI na plus 40

Iznadprosječne ljetne temperature natjerale su mnoge Srijemce da tijekom proteklog tjedna pronađu rashlađenje na nekima od okolnih kupališta. Oni koji su si ove godine mogli to priuštiti, otputovali su na more ili u toplice. Za one koji su ostali doma nude se raznovrsni kulturni sadržaji u gradovima Srijema u večernjim satima u okviru manifestacija Kulturnog ljeta. Ovih dana jedna od aktualnih tema u medijima je kako ovu nenasnosnu vrućinu podnose radnici koji rade u neklimatiziranim halama na ovim visokim temperaturama? Poznata je priča od polovine srpnja kada su radnici valjevskog poduzeća *Gorenje* štrajkali, među ostalim, i zbog nehumanih uvjeta rada u vrelim ljetnim danima. Većina pogona u Srijemu ne posjeduje klime, a temperatura u halama nekada dostigne i do 38 stupnjeva Celzija. Strojevi rade, ventilatori ne mogu rashladiti prostorije, a i pored stanki i do četiri puta u tijeku radnog vremena, radnici teško izdržavaju. Nedostatak novca neophodan za klimatizaciju pogona razlog je, kako navode u pojedinim srijemskim tvornicama, što radnici moraju raditi na tako visokim temperaturama. Kako kažu, investicija klimatizacije bi ih stajala oko 200.000 eura. Pravilnikom o preventivnim mjerama za siguran i zdrav rad na radnom mjestu, propisano je da u radnim prostorijama temperatura treba biti maksimalnih 28 stupnjeva. Ukoliko poslodavac to ne osigura, sindikati se trebaju obratiti nadležnoj inspekciji. Tamo gdje nema sindikata, zaposleni se mogu osobo ili grupno obratiti rukovodstvu ili inspekciji rada. Iz inspekcije rada Srijemskog okruga navode da tijekom ovih ljetnih mjeseci nije bilo obraćanja zaposlenih koji rade u zatvorenom prostoru. Kako kažu, inspektori rada upozoravaju poslodavca napose u oblasti poljoprivrede i građevinarstva, gdje zaposleni u najvećem broju slučajeva rade na otvorenom prostoru. Prema preporuci koju je usvojila Vlada Srbije 2007. godine, poslodavcima se preporučuje da organiziraju rad tako da se izbjegne obavljanje teških fizičkih poslova i izravno izlaganje sunčevom zračenju zaposlenih iznad 36 stupnjeva, kako bi se zaštitilo njihovo zdravlje. Ukoliko zaposleni uoče da poslodavci krše propise u oblasti sigurnosti i zdravlja na radu, mogu se pismenim putem obratiti inspekciji rada. Do sada se nitko od Srijemaca nije žalio na teške uvjete rada na teritoriju Srijemskog sreza. Je li istrajnost vrlina Srijemaca ili je nešto drugo u pitanju ne znam ali je teško i zamisliti rad na +40 u pogonu. No, to oni koji rade u takvim uvjetima najbolje znaju.

S. D.

lječnika i agronoma, koji su dali veliki doprinos da Društvo u Rumi opstane do današnjih dana.

Vrijedne zbirke

Društvu u amanet danas je ostala i vrijedna zbirka stručne literature doktora **Stevana Krištofa**, koji je bio poznati rumski liječnik i ljekar-nik, poznat i izvan granica tadašnje Jugoslavije:

»Također, kada je Društvo gostovalo u zemlji i inozemstvu, dobijalo je na dar brojne knjige i monografije koje se danas čuvaju u prostorijama naše udruge. One ni danas nisu izgubile svoju vrijednost, samo što se danas manje čita nego u ranijim godinama. Ranije se drugačije živjelo i jedini način da se nešto sazna i nauči bio je ukoliko to pročitate u knjizi. Zato je nama danas teško razumjeti koliko je nekada bila velika vrijednost kada vam netko daruje knjigu. U vrijeme nakon osnutka Društvo je imalo i svog knjižničara, dok sada to nažalost nije tako. I pored toga, naša knjižnica je opstala do današnjih dana i ona je jedan od pokazatelja dugog kontinuiteta trajanja naše udruge. Prije desetak godina jedan od naših članova, na žalost danas pokojni, **Ratko Racković** je uradio i popis tih knjiga. Posjedujemo preko 500 naslova, tako da bi i prostor u kojima se one nalaze trebalo proširiti, kako bi one dobile uvjete kakve zaslužuju«, navodi tajnik HKPD-a *Matija Gubec* **Nikola Jurca**.

Zaslužni za početak rada

Osnivači Hrvatske ratarske čitaonice bili su **Marko Bačević** (predsjednik), **Andrija Pil** (potpredsjednik), **Albert Lovasić** (tajnik) i **Ilija Galar** (blagajnik). Iz sačuvanih zapisnika od osnutka do danas evidentno je da *Čitaonica*, osim novina, nabavlja i knjige, prije svega namijenjene zemljoradnicima. *Čitaonica* je počela s radom 1. lipnja 1919. godine u sobi **Ivana Petrića** na Novom vašarištu. Prvi javni nastup Ratarska čitaonica imala je 21. rujna 1919. godine. Tom prilikom Albert Lovasić je održao predavanje o kućnom odgoju djece. Tijekom ljeta, 12. srpnja 1951. godine, dolazi do promjene naziva Društva i od tada nosi naziv HKPD *Matija Gubec*. Od tada pa sve do današnjih dana u prostorijama Društva redovno se organiziraju tradicionalne igranke – zabave, poklade, razna druženja u kojima osim članova sudjeluju i mnogobrojni prijatelji Društva.

Suzana Darabašić

HKPD *Jelačić* predstavio se nastupima u Istri

Glazbeni nastupi i odmor

Na životnom putu **Mate Balote** (1898. – 1963.), hrvatskoga književnika, akademika, ekonomista, profesora i novinara, a nadasve domoljuba i borca za očuvanje kulturnoga i teritorijalnoga identiteta hrvatskoga naroda u rodnoj mu Istri, zasigurno se morao naći i Novi Sad (vjerojatno i Petrovaradin) preko kojih je ovaj velikan, odlazeći za Suboticu ili se vraćajući iz nje, putovao. Kako je Subotica, uslijed onovremenog talijanskog nacionalizma i fašizma prema hrvatskom biću, napose u Istri, postala okupljalištem njihovih intelektualaca, želja današnjeg Kulturno-umjetničkog društva *Mate Balota* iz Raklja, kao rodnoga mjesta istoimenoga velikana, bila je povezati sve one krajeve i mjesta koji su na bilo koji način bili sastavnicom njegova životnoga puta. Da to već godinama s uspjehom čine, svjedoči tradicionalna mani-

festacija *Rakalj u srcu* na koju su i ove godine pozvali brojne sudionike iz gradova i država koje je posjećivao Mate Balota.

Nakon prošlogodišnjega gostovanja u prosincu, kada su u Subotici i Petrovaradinu održali koncerte sa svojim tradicionalnim plesovima, izvornim napjevima i neizostavnim puhačkim instrumentima tzv. roženicama, članovi KUD-a *Mate Balota* ove su se godine pokazali u ulozi dobrih domaćina, kako Hrvatskom kulturno-prosvjetnom društvu *Jelačić* iz Petrovaradina i Hrvatskom kulturnom centru *Bunjevačko kolo* iz Subotice, tako i gostima iz Crne Gore (Pjevačkom zboru iz Bijelog Polja), KUD-u *Izvor* iz Generalskog Stola i KUD-u *Frankopan* iz Bosiljeva koji djeluju na prostoru Karlovačke županije.

na svečanoj svetoj misi u rakaljskoj župnoj crkvi Rođenja Blažene Djevice Marije.

Tijekom slobodnoga vremena, Petrovaradincima je pružena prilika i za posjetiti poneka važna mjesta – simbole neposrednog krajoлика općine Marčana, među kojima treba istaknuti vidikovac s pogledom na jedinstvenu Uvalu Luku, Raški zaljev i obližnju srednjovjekovnu crkvicu svete Agneze.

Na koncu, spomena su vrijedna i imena zaslužnih pojedinaca i institucija koji su pridonijeli ostvarenju suradnje i prijateljstva HKPD-a *Jelačić* i KUD-a *Mate Balota*. Ponajprije, dvama članicama Upravnog odbora Društva *Jelačić* – **Marini Karavanić** i **Ankici Markuš** koje su, istodobno kao članice Dobrovoljnog vatrogasnog društva Petrovaradin iskoristile priliku ranijega susreta vatrogasaca iz Ra-

Daleko mi je biser Jadrana

Premda se odvijalo u vrijeme ljetne stanke zbog godišnjih odmora članova, gostovanje Društva *Jelačić* u Istri trajalo je tri dana (od 4. do 6. kolovoza), ispunjeno sadržajima glazbenih nastupa, odmaranja i razgledavanja znamenitih mjesta, prirodnih ljepota i spomenika kulture toga najvećeg jadranskog poluotoka.

U večer prvoga dana boravka, članovi mješovitog pjevačkog zbora, klape i vokarno-instrumentalnog sastava *Banova tamburaška mornarica* nastupili su na Folklornoj večeri Turističke zajednice Općine Vrsar koja se održavala na središnjoj rivi ovog turističkog grada smještenog na zapadnoj obali Istre. Na *Jelačićevom* repertoaru, u kojem su uživali ne samo domaći, nego i brojni strani posjetitelji koncerta, prevladavale su hrvatske popijevke srijemskih narodnih, te petrovaradinskih i drugih autora, više romantičarskog glazbenog žanra. Sudeći prema reakcijama, poseban dojam na okupljenu publiku ostavio je nastup vokarno-instrumentalnog sastava *Banova tamburaška mornarica* sa skladbama *Daleko mi je biser Jadrana*, *Moj Srijem* i *Što si tužan, stari druže*.

Druge večeri nastupa, nakon gotovo cjelodnevnog odmora na plaži hotela *Croatia* u Dugoj Uvali, gdje su bili smješteni, članovi Društva *Jelačić* sudjelovali su na tradicionalnoj manifestaciji u mjestu Rakalj koja se pod nazivom *Rakalj u srcu* održavala uz sudjelovanje većeg broja sudionika i publike. I tom prigodom HKPD *Jelačić* pokazao je bogatstvo i raznolikost izvedbe i glazbenoga programa zavičaja iz kojega dolazi, razmjenjujući po završetku cjelokupnoga koncerta prigodne darove s domaćinima.

Razmjena kulture dvaju gradova

U nedjelju, prije povratka članova HKPD-a *Jelačić* kući, zbor Društva pjevao je i nekoliko misnih dijelova

klja i Petrovaradina kako bi gostima predstavile rad mjesnog Društva *Jelačić*.

Velika zahvala, bez premca, pripada domaćinima u Raklju, na čelu s predsjednikom KUD-a *Mate Balota* **Josipom Percanom**, kao i ravnateljici Turističkog ureda u Vrsaru **Tatjani Vugrinec**.

Svakako, bez izravne potpore Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu, koje je sufinanciranjem projekta prekogranične suradnje Hrvata Petrovaradina i Raklja omogućilo odlazak članova HKPD-a *Jelačić* u Istru, nastavak prekogranične razmjene kulture ovih dvaju gradova ne bi bio izvjestan.

Melher Kralj

Bodrog fest u Monoštoru

MONOŠTOR – *Bodrog fest 2017.* bit će održan 11. i 12. kolovoza (danas i sutra). Prvog dana festivala bit će organiziran *Bodroški kotlić* – natjecanje u kuhanju ribljeg paprikaša te koncert grupe *Apsolutno romantično*. Sutradan, u subotu, 12. kolovoza, manifestacija počinje u 10 sati s programom za djecu, a nakon toga slijede izložbe fotografija i slika, predstavljanje knjige *Šokačka nošnja* – Bački Monoštor, svečano otvorenje, fijkajerijada, kultur-

no-umjetnički programi, klasični program s nastupima zborova i solista u crkvi, nastupi folklora, koncert u 20 sati na kojem će nastupiti tamburaški sastav *Ravnica* iz Subotice i program za mlade *Bodrog by night* gdje nastupa bend *The Jive*. Tijekom dana u središtu sela bit će postavljeni štandovi s domaćim i proizvodima starih zanata, kolačima, vinima, rakijom..., a u svim lokalima bit će služena tradicionalna monoštorska jela.

Međunarodni novosadski književni festival

NOVI SAD – Međunarodni novosadski književni festival, dvanaesti po redu, bit će održan od 28. do 30. kolovoza na više lokacija u Novom Sadu. Na festivalu će sudjelovati dvadesetak pisaca iz inozemstva (Švedske, Engleske, Francuske, Njemačke, Rusije, Poljske, Italije, Mađarske, Rumunjske, Danske, Slovačke i dr.) i više od 30 iz Srbije, među kojima i subotički književnik **Zvonko Sarić**. Zemlja u fokusu bit će Švedska. Tijekom festivala bit će održan simpozij posvećen temi *Književnost i norma, književnost i zakon*. Organizator festivala je Društvo književnika Vojvodine.

Iz tiska izašao 13. svezak Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca

SUBOTICA – U izdanju Hrvatskoga akademskog društva iz Subotice iz tiska je izašao 13. svezak *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*. U ovome svesku, koji obuhvaća dio slova K (Ko – Kr) – od igre kobanje pa do običaja krvača (krvovača), na 162 stranice 57 autora obradilo je ukupno 179 natuknica, što

prati 11 uputnica i 106 ilustracija. Na koncu sveska, objavljeno je 10 priloga, koji su iz različitih razloga izostali iz prijašnjih svezaka.

U ovome svesku Leksikona obrađeno je više životopisa značajnih osoba iz prošlosti i sadašnjosti bačkih Hrvata (pjesnici **Aleksa Kokić** i **Jakov Kopilović**, glumci **Geza Kopunović** i **Eržika Kovačević**, operni pjevači **Petar Kopunović** iz Subotice i **Anka Kršić** iz Mađarske, glazbenik **Alen Kopunović Legetin**, grafički dizajner iz Sombora **Stjepan Kolar**, slikar **Stipan Kopilović**, pjevač šlagera rodom iz Lemeša **Andrija Konc**, znanstvenici **Elizabeta Kovač Striko**, **Olga Kronja** i **Dubravka Križanović**, somborski učitelj **Ivan Kovač**, kulturni djelatnik rodom iz Berega **Matija Kovačić** koji je djelovao u Mađarskoj, kulturni djelatnik **Franja Krajniger** iz Sombora, koreograf **Antun Kričković** i novinar **Antun Kričković**, koji su djelovali u Budimpešti a rodom su iz Gare, svećenici **Andrija Kopilović**, **Anto Kopunović**, isusovac i misionar **Marin Kovačev** iz Berega, **Lajčo Kozma**, **Lazar Ivan Krmpotić** i dr., političari **Ivan Krmpotić**, **Antun Kopilović** – **Šogor**, **Tomo Kopilović** itd., nogometaš **Nesto Kopunović** – **Netoj**, kuglač **Lajčo Kopunović**, gimnastičarka **Marija Kopunović**, hokejaš na travi **Tibor Kopunović** itd.), plemićke porodice (Kopunović, Kovačić Aljmaški), toponimi (Kobino selo, Kočevi salaši, Kolut, kraj, Kraljev Brig, rijeka Krivaja), udruge (*Kolo mladeži*, *Kolo mladih nevenaša* itd.), veći broj etnografskih natuknica (kokice, koleda, kolibice, kolo, košulja, kraljice, kraljičke pisme, kravalj itd.), časopisi (*Kolo*, *Kolo mladeži*, *Korabljica*, *Kristova mladež* itd.), opće natuknice (kolektivizacija, kolonizacija, komunizam, konfiskacija, konkordat, križari, kršćanstvo, kršćanski socijalizam itd.). U dopunama su, među ostalim, objavljeni članci o primjerice časopisu *Croatia*, koji je na mađarskom jeziku izlazio u Budimpešti 1906. godine, pjesnikinji rodom iz Bezdana **Miri Bašić Šubašić** i književnici **Jelici Golić**.

Potporu izlasku ovoga sveska *Leksikona* pružili su Pokrajinsko tajništvo za kulturu i javno informiranje, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, upravu i nacionalne zajednice, Grad Subotica, Hrvatsko nacionalno vijeće, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Javno komunalno poduzeće *Suboticaplin*.

Svezak je tiskao subotički *Printex* u nakladi od 1.500 primjeraka, a može se kupiti u subotičkim knjižarama ili pribaviti izravno od nakladnika.

(HAD)

Maštovita rješenja u duhu *Dužijance*

Među zanimljivijim sadržajima *Dužijance* je svako i natjecanje aranžera izloga. Ukrašavanje izloga u centru grada motivima i predmetima u duhu ove žetvene svečanosti je zapravo uvod u tjeđan središnje proslavu *Dužijance*. Stoga je cilj natjecanja da se kod građana i posjetitelja Subotice pobudi zanimanje za žetvenu svečanost.

Svi aranžeri se moraju pridržavati zadane teme i jasne poruke *Dužijance* – zahvale Bogu na rodu žita, novom kruhu i za sretno urađen ris – žetvu. Autori pokazuju svoje umijeće i maštovitost na zadanu temu. Ove je godine aranžirano osam izloga: JKP-a *Pogrebno*, cvjećare *Buket i paket*, *Simpa*, *McDonaldsa*, te butika *Veruška*, *Mondo*, *Textil* i *Perspective*.

I ove godine aranžeri su za svoja »likovna« rješenja koristili hranu koja se posluđuje za risarski ručak, predmete i pomagala koja su risari koristili u risu, kruh, ispleten *vinac* od žita, vlače žita, motive bunjevačke nošnje..., sve ono što je bilo dio života salašara u vrijeme risa i zahvale Bogu na rodu žita. Svaki od aranžera mora dati i naziv svojem radu.

Organizacijski odbor *Dužijance* imenuje tročlanu komisiju za ocjenjivanje aranžmana, po mogućnosti da jedan član bude etnolog, drugi poznavatelj temeljnih znanja iz teorije likovne umjetnosti i treći član poznavatelj salaškarskog života. Ovogodišnju komisiju čine: **Aleksandra Prčić** (predsjednica), **Marija Bošnjak** i **Branimir Kopilović**. A evo i rezultata natjecanja. Prvo mjesto osvojio je **Grgo Piuković** za aranžman *Dužijanca je...*, u JKP *Pogrebno*, drugo mjesto pripalo je **Miroslavi Pantelić** i **Jelici Šafer** za *Vridnu redušu*, u butiku *Textil*, a treće mjesto **Mariji Matković**, **Suzani**

Matković, Slavici Prčić, Sandri Stantić, Mariji Vidaković i Zori Vukov za aranžman *Krux od novog žita*, u butiku *Veruška*. Posebno pohvaljen od žirija je aranžman **Đurđice Dulić** i **Snežane Džavić** *Risarski doručak – tradicija i budućnost*, u *McDonald's-u*.

Nagrade aranžerima izloga bit će uručene večeras na Tamburaškoj večeri.

N. Sudarević

»Preko rada se ostvarujemo«

Svečanim euharistijskim slavljem u nedjelju, 6. kolovoza, proslavljena je *Dužijanica* u Đurđinu. Nositelji ovogodišnje zahvale Bogu za žetvu i novi kruh bili su bandaš **Damir Milodanović**, bandašica **Nevena Orčić**, mali bandaš **Andrej Orčić** te mala bandašica **Dunja Milanković**. U crkvi sv. Josipa Radnika misu je predvodio svećenik iz Hrvatske, vlč. **Ivan Benaković** uz koncelebraciju župnika crkve sv. Rok iz Subotice i predsjednika Udruge bunjevačkih Hrvata *Dužijanica* mons. dr. **Andriju Anišića**, žedničkog župnika crkve sv. Marka Evanđelista vlč. **Željka Šipeka** i svećenika domaćina vlč. **Dražena Dulića**. Misno slavlje uzveličao je Katedralni zbor *Albe Vidaković*.

U večernjim satima tradicionalno je priređena akademija, koja je ove godine upriličena kao književna večer. Ovom prigodom predstavljena je knjiga o Đurđinčaninu ocu **Gerardu Tomi Stantiću** *Otajstvom Isusova djetinjstva do mistike (ulomci iz pisane riječi o. Gerarda Tome Stantića)*. Nakon akademije, uslijedilo je *Bandašicino kolo*.

Preobraženje Gospodinovo

S obzirom na to da se *Dužijanica* u Đurđinu poklopila s blagdanom Preobraženja Gospodinova, vlč. Benaković propovijed je temeljio na tumačenju blagana, ali i značenju *Dužijance*.

»Isus Krist, unatoč tomu što je Bog, dolazi na zemlju i transformira svoj lik, preobražava ga i postaje sluga. Upisuje u genetski

kod čovjeka osnovnu i temeljnu odrednicu življenja njegovoga kršćanstva – življenje ljubavi prema bratu bližnjemu i u kojemu smo pozvani prepoznati lice Božje«, rekao je vlč. Benaković.

Upitavši vjernike zašto slave *Dužijancu* i zahvaljuju li Bogu samo na materijalnim dobrima, vlč. Benaković napomenuo je da je *Dužijanica* prvenstveno zahvala Bogu za mogućnost rada.

»Danas slavimo to što s koljena na koljeno, s generacije na generaciju možemo obrađivati našu zemlju. Što će s koljena na koljeno moći to činiti i moj sin. Zato što Bog to želi, jer Bog to podupire. Jer on želi da se ljudi ostvaruju preko rada i preko djela svojih ruku«, rekao je vlč. Benaković.

Mistik iz Đurđina

Na književnoj večeri uoči *Dužijance* predsjednik Katoličkog društva **Ivan Antunović** dr. sc. **Ivica Ivanković Radak**, vicepostulator u kauzi o. Gerarda o. **Mato Miloš** i urednica knjige **Katarina Čeliković** predstavili su knjigu o ocu Gerardu. Vjeroučiteljica **Verica Dulić** je s djecom pripremila dvije pjesme koje su izveli uz pratnju tamburaša.

U knjizi *Otajstvom Isusova djetinjstva do mistike* sabrani su tekstovi koje je o. **Ante Stantić**, dugogodišnji vicepostulator kauze sl. Božjeg o. Gerarda Tome Stantića, objavljivao u katoličkom mjesječniku *Zvonik* od ožujka 1996. do ožujka 2003. godine. Kako je o. Miloš rekao, o. Stantić je napravio »prvo teško oranje preko spisa

o. Tome Stantića» kako bi čitateljima približio njegovu duhovnost.

Svih 20 svezaka koje je o. Stantić prikupio odneseni su u Rim, gdje ih sada teolozi obrađuju kako bi o. Tomo Stantić mogao jednoga dana biti proglašen blaženim i svetim. U vezi s tim, o. Miloš je pozvao sve da žarko mole o. Gerarda, da mole za čudo, jer to Crkva traži kako bi se pokazala njegova moć i da bi na koncu bio proglašen svetim. Istaknuo je i jedan slučaj ozdravljenja koji je predao Kongregaciji, gdje, kako kaže, medicina nije pomogla, već o. Tomo Stantić.

»Jednom djetetu dok je još bilo u maminom stomaku je uočen tumor na mozgu. Majka nije htjela pobačiti, nego su žarko počeli moliti o. Tomu Stantiću. Kada je u osmom mjesecu otišla na pregled na mozgu je od tumora ostao zdravo ožiljak, a naposljetku je dijete rođeno zdravo i sada ima već pet godina«, ispričao je o. Miloš.

Ove godine o. Miloš je prigodom posjeta Kongregaciji primio puno pohvala o o. Tomi Stantiću te je poručio Đurđinčanima da se ponose svojim sinom. Napomenuo je i da je o. Stantić također bio iz Đurđina te da je i on vrijedan dike.

»U Rimu su mi rekli da mi ne znamo koga imamo. Rekli su mi da o. Tomo Stantić nije bio običan redovnik, nego da je bio mistik. Stoga bih vama Đurđinčanima rekao: ponosite se svojim sinom! Dičite se! Iz kojega naroda je izišao tako veliki sin kao o. Tomo Stantić? Isto tako se ponosite i o. Antom Stantićem koji je bio veliki i učeni čovjek. Čovjek koji je do konca svojega života radio na prikupljanju građe o o. Tomi Stantiću.«

Slikovito, zanimljivo i jednostavno

Urednica knjige Katarina Čeliković ukratko je predstavila sadržaj svih pet poglavlja knjige.

»Duhovna škola oca Gerarda je naziv prvog poglavlja, u kojemu on govori o Isusu Kristu, o malom Isusu, o Duhu Svetom, Presvetom Trojstvu, Božjem utjelovljenju, trpljenju i o drvu križa«, rekla je Čeliković.

U drugom poglavlju, *Bogoslovne kreposti*, kako je istaknula Čeliković, o. Gerard piše o sakramentima, o vjeri, ufanju, ljubavi, savjesti, ispovijedi o bolesnicima o euharistiji.

»U trećem poglavlju govori o molitvi, odnosno meditaciji, mistici i kontemplaciji. Za molitvu kaže da je ona skladište puno hrane, odijela, lijeka i oružja. O. Stantić u četvrtom poglavlju predstavlja glavne uzore o. Gerarda, a to su Blažena Djevica Marija, sv. Josip, sv. Terezija Avilska, sv. Ivan od Križa i sv. Mala Terezija. Knjiga završava petim poglavljem pod naslovom *Iz života oca Gerarda*. Ovdje se govori o njegovom životu i djelovanju u višenacionalnoj zajednici, o njegovoj apostolskoj djelatnosti u Somboru, o njemu kao navjesticatelju Božje riječi, o pučkom propovjedniku, o spisateljskom djelovanju oca Gerarda, o širenju pobožnosti malog Isusa, o ekumenizmu koje je već u svoje vrijeme širio te o svjedočanstvima o životu oca Gerarda i o ocu Gerardu i komunizmu«, izdvojila je urednica knjige.

»Gerard, sin bačke ravnice kroz ove tematske cjeline svakom čitatelju postat će veoma blizak jer njegove riječi nisu velike, komplicirane i teške, nego slikovito, vrlo zanimljivo i jednostavno govori velike istine naše vjere«, zaključila je i napomenula da ova knjiga nudi odgovor na pitanje tko je i kakav bio otac Gerard. Ona je naglasila i da vjernik laik može lako zaključiti da je otac Gerard veliki dar Katoličkoj Crkvi u Bačkoj i dar kojim bi jedni druge trebali odgovorno darivati, rekla je citirajući o. Gerarda, jer »ljubav nema stanice, ljubav nema granice«.

Knjiga *Otajstvom Isusova djetinjstva do mistike (ulomci iz pisane riječi o. Gerarda Tome Stantića)* objavljena je u sunakladi Katoličkog društva Ivan Antunović i Karmelskih izdanja iz Zagreba.

J. Dulić Bako

Bez bandaša i bandašice nema *Dužijance*

Dužijanica u Mirgešu proslavljena je u nedjelju, 7. kolovoza, misom zahvalnicom u Domu kulture. Predvoditelj euharistijskog slavlja bio je župnik subotičke župe sv. Rok i predsjednik Udruge bunjevačkih Hrvata *Dužijanica* mons. dr. **Andrija Anišić**, a koncelebrirao je župnik župe Srca Isusovog iz Tavankuta vlč. **Franjo Ivanković**. Ovogodišnja *Dužijanica* u Mirgešu nije imala velikog bandaša i bandašicu, nego samo male – mali bandaš je bio **Vedran Vojnić Hajduk**, a mala bandašica **Marijana Kinčes**. Da je za održavanje *Dužijance* potrebno imati ili velike ili male bandaše, govorio je u propovijedi mons. Anišić istaknuvši da ukoliko njih nema, to nije *Dužijanica* već samo misa zahvalnica. »Ovo je prava *Dužijanica*, kad imamo bandaša i bandašicu. Nema veze što su mali, narast će pa će jednog dana biti i veliki bandaš i bandašica. Važno je da očuvamo ono po čemu je *Dužijanica* posebna, jer mise zahvalnice za plodove zemlje postoje u cijeloj Katoličkoj Crkvi u jesen, a ako su tu i bandaš i bandašica, onda može biti i *Dužijanica*«, rekao je on i istaknuo da je i u povijesti održavanja *Dužijance* već bilo slučajeva da su nositelji svečanosti bili samo mali bandaš i bandašica.

Nakon mise održano je i *Bandašicino kolo*.

J. D. B.

Ciklus hrvatskog filma u Vojvodini 2017.

Dokumentarni film *Gospa od utočišta* u Subotici i Tavankutu

Nastavak ovogodišnjeg Ciklusa hrvatskog filma u Vojvodini bit će održan projekcijom dokumentarnog filma *Gospa od utočišta* redatelja **Srđana Segarića** u ponedjeljak, 14. kolovoza, u 20 sati u prostorijama HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici i u utorak, 15. kolovoza, u 20 sati u prostoru Etno salaša *Balažević* u Tavankutu.

U okviru međunarodne suradnje ovaj program organiziraju Udruga za audiovizualno stvaralaštvo *Artizana* iz Zagreba i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata uz potporu Hrvatskog audiovizualnog centra i u suradnji s Hrvatskim kulturnim centrom *Bunjevačko kolo* i Katoličkim društvom *Ivan Antunović* iz Subotice, Hrvatskim kulturno prosvjetnim društvom *Matija Gubec* iz Tavankuta i Udrugom *Dr. Ante Starčević* iz Tovarnika. Ulaz je besplatan.

Tema filma je najpoznatije marijansko hodočasničko svetište u Đakovačko-osječkoj nadbiskupiji koje se nalazi u mjestu Aljmaš. U filmu je obuhvaćena kronika događanja kroz povijest od 1332. godine do danas, kronika o progonu hrvatskoga življa i njegove katoličke vjere s posebnim osvrtom za vrijeme Domovinskog rata, kada su Hrvati bili prognani iz svojih domova, a svetište srušeno sa zemljom. Snimljen na autentičnim mjestima, u filmu su zabilježene izjave svjedoka, dokumentarna građa i ambijentalne vrijednosti ovoga hrvatskoga prostora.

Na ovogodišnjem osmom filmskom Festivalu hrvatskih katoličkih filmova, koji se održavao u marijanskom svetištu na Trsatu, film *Gospa od utočišta* nagrađen je Velikom nagradom (Grand Prix) za najbolji film festivala i nagradom za najbolju glazbu koja je dodijeljena skladatelju **Peri Ištvančiću**.

U obrazloženju žirija za film *Gospa od utočišta* navodi se da je dokumentarac u kome žiri prepoznaje rad istinskog vjernika i teološkog znalca koji svakim kadrom ove velike priče to jasno i pokazuje. Segarićev film oličjenje je onoga klasičnoga vjerskoga, hodočasničkoga filma iz kojeg pršti zanos, nada, ljubav i vjera. Istovremeno je pričom o stradanju Gospe Aljmaške i njenih vjer-

nika Slavonaca u Domovinskom ratu film dobio neke metaforične značajke dostojne evanđeoskih zapisa.

Glazba skladatelja Pere Ištvančića u filmu Srđana Segarića koji priča o povijesti čuvenog aljmaškog svetišta i križnom putu vjernika i njihove Gospe tijekom Domovinskog rata dočarala je svu tragiku, ali i veličanstvenost zbivanja koja se nižu minutama ovoga vrsnog filma prožetog katoličkim iskazima vjere i nade. Ištvančićeva glazba odiše ravnicom, Dunavom i Dravom, ali i opjevava duše ovog našeg vjerničkog puka.

Prije sedam godina mala grupa domaćih filmaša, predvođenih redateljem Srđanom Segarićem, na poziv **Antuna Ivankovića** iz Tovarnika, inicijatora cijelog projekta, krenula je u filmsku avanturu kako bi napravila ovaj dokumentarni film.

Film je rađen u produkciji Udruge *Dr. Ante Starčević* iz Tovarnika. Tijekom njegova nastajanja film su financijski podržali: Osječko-baranjska županija, Župa Pohađenja Blažene Djevice Marije – Aljmaš i Grad Osijek.

Blagdan Gospe Snježne

Polumjesecom, što je i vidljivo prikazano nad njenom kupolom. Ona je istodobno i povijesni narodni spomenik oslobođenja od Turaka. Prema riječima upravnika crkve i rektora svetišta vlč. **Ivana Rajkovića**, na ovom mjestu je još u srednjem vijeku postojala mala katolička bogomolja, koju je turska vojska porušila u XVI. stoljeću. Na mjestu crkvice, turski vojnici su podigli drvenu džamiju, odnosno tekiju pošto se nalazila uz dva izvora vode. Sadašnji oblik s podignutom kupolom, križem i polumjesecom i dva velika tornja na ulazu podigao je **Ilija Okrugić Srijemac** 1881. godine.

H. R.

Tradicionalno hodočašće u Biskupijsko svetište Gospe Snježne – Tekije u Petrovaradinu, nazvano Velike Tekije, proslavljeno je i ove godine u nedjelju, 5. kolovoza, na blagdan Snježne Gospe. Slavlje je započelo u poslijepodnevним satima u subotu, 4. kolovoza, dolaskom brojnih vjernika iz Srijemske i susjednih biskupija.

Svečano euharistijsko slavlje u nedjelju je predvodio beogradski nadbiskup mons. **Stanislav Hočevar**, uz koncelebraciju srijemskoga biskupa mons. **Đure Gašparovića** i nekoliko drugih svećenika.

Mise su za vrijeme proslave Velikih Tekija služene na hrvatskom, mađarskom, staroslavenskom i njemačkom jeziku.

Crkva Gospe Snježne poznato svetište i proštenište Majke Božje Tekijske smještena je u Petrovaradinu, uz međunarodnu cestu Novi Sad – Beograd. Ova crkva je svjedok i spomenik nadaleko čuvene pobjede *Križa nad*

In memoriam

Stjepan Klaić

(1938. – 2017.)

U ponedjeljak, 7. kolovoza u Svećeničkom domu u Đakovu preminuo je preč. **Stjepan Klaić**, svećenik Srijemske biskupije, indijski župnik u miru. Rođen je u Starim Perkovicima 1938. Za svećenika je zaređen 1965. u Đakovu. Bio je upravitelj župe u Čereviću, Srijemskoj Kamenici, Sotu, Indiji i Maradi-ku.

Sprovod je održan na Gradskom groblju u Đakovu, u srijedu, 9. kolovoza.

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
PLANDIŠTE	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Hod po vodi

Isus je činio mnoga čudesa za vrijeme svog javnog djelovanja i tako pomogao ljudima, ali i otkrivao svoj mesijanski identitet. No, uvijek je zahtijevao vjeru. Ona je ključna u odnosu s Bogom, to nas uči cijeli Stari zavjet, a još jasnije tome nas poučava Isus u svom javnom djelovanju.

Isus nas razumije

Nakon što je učinio veliko čudo, te s dvije ribe i pet kruhova nahranio više od pet tisuća ljudi koji su ga slijedili i slušali, Isus se želio povući u osamu na molitvu. Zato je učenike poslao u lađu i uputio ih da prijeđu na drugu stranu jezera. Ali, kao što to često biva u plovidbi, a i u životu, dogodila se oluja koja ih je usporavala. Iako su učenici uglavnom bili iskusni ribari, koji su na svojim plovidbama doživljavali razne oluje i valove, ipak svaka oluja izaziva nelagodu i strah. No, za apostole tu nije bio kraj iznenađenjima. Iznenada se pojavio Isus hodajući po vodi. Već prethodno uplašeni olujom, dodatno su se uplašili gledajući neobičan prizor, zato im prva misao i jeste »Utvara!«. Ne mogu shvatiti što se to zaista događa, jer nitko ne može hodati po vodi, stoga su sasvim zbunjeni i preplašeni.

Isus ih potpuno razumije. On prepoznaje njihov strah i shvaća njihovu zbunjenost, jer dobro poznaje ljudsku prirodu. Njemu su poznata sva naša ograničenja i razumije da ga ne možemo uvijek shvatiti, pa to od nas i ne očekuje. Tako je znao da će se učenici uplašiti kada ga vide kako hoda po vodi, jer im neće biti jasno što se to dešava. Zato ih najprije hrabri, a tek onda im se predstavlja »Ja sam!«, a potom dodaje »Ne bojte se!«.

Kao što je razumio strah učenika pred neobičnom pojavom njegovog hoda po vodi, Isus razumije i sve naše strahove i našu ljudsku ograničenost da ga prepoznamo u brojnim pojavama i događajima u kojima nam dolazi. Razumije da se bojimo puno toga u životu što ne razumijemo i ne poznajemo. Zato i nas hrabri. Potrebna nam je hrabrost da bismo mogli pobijediti strahove koji nas muče, a koji nas priječe da prepoznamo Božje djelovanje u svom životu i osjetimo njegovu blizinu. Iako Bog razumije da ga mi ne možemo uvijek shvatiti i da se zbog toga bojimo, da ga ne vidimo svaki put kad je uz nas, to nas ipak ne opravdava da

se protiv svojih strahova ne borimo. Ta borba znači da se ne oslanjamo previše na sebe, svoje sposobnosti, razum i osjetila, jer nas to spustava da uistinu prepoznamo Boga i na njega se oslonimo. Dok su se učenici oslanjali na svoj razum i osjetila, mislili su od Isusa da je utvara. Ali riječi »Ja sam! Ne bojte se!« pomogle su im da izađu iz svojih ljudskih ograničenja i prepoznaju Isusa. Ove njegove riječi ne smijemo ni mi zaboraviti, jer će i nama pomoći da nadiđemo sami sebe kako bismo mogli uvijek vidjeti i prepoznati njega.

Vjera

Nakon Isusovog ohrabrenja Petar nastupa kao jedini koji je zaista hrabar, pa odvraća: »Gospodine, ako si ti, zapovjedi mi da dođem k tebi po vodi!« (Mt 14,28). Isus je učinio što je Petar tražio, te se apostol zaputio k njemu. I išao je po vodi, ali kada ga je prošao osjećaj one ljudske hrabrosti koja je ograničena, te kada je postao svjestan što se događa, on počinje tonuti. Naravno, uplašio se jer je Petar samo običan čovjek, te u trenutku straha počinje tonuti. Isus ga je, dakako, spasio, ali ga je i ukorio: »Malovjerni, zašto si posumnjao?« (Mt 14,31).

Petrova hrabrost, koja ga je ponukala da krene po vodi do Isusa bila je čisto ljudska, a ne hrabrost koja dolazi iz vjere. Da je krenuo potaknut vjerom, ne bi počeo tonuti. Tako je i u našem životu. Svakodnevno se susrećemo s izazovima za koje nam treba više ili manje hrabrosti, ali ako se oslanjamo samo na svoju ljudsku hrabrost i sposobnost, doći će trenutak kada nam one neće biti dovoljne. Naša samodostatnost dovest će nas do potonuća kao Petra. Hrabrost mora dolaziti iz vjere, iz našeg potpunog povjerenja i oslanjanja na Boga. To nije priznavanje naše nemoći i poniženje. To je poniznost pred Bogom koji nam uvijek i u svemu može pomoći, ali traži našu vjeru i povjerenje.

Vjera je ključ svega. Ona nas vodi k Bogu, daje nam snagu i ustrajnost. Ona nam je svjetlo da prepoznamo Božju blizinu i djelovanje, upućuje nas da se u svemu na Boga oslanjamo, pomaže nam da izađemo iz zamke samodostatnosti, nadiđemo ljudsko u sebi, te zajedno s Bogom ruši granice ljudske logike, jer s njim možemo sve.

Vladimir Perović, redatelj iz Novog Sada

Duh stare Vojvodine za sva vremena

Redatelj **Vladimir Perović**, rođen na Cetinju, filmsku i televizijsku režiju diplomirao je u Beogradu na Fakultetu dramskih umjetnosti. Uposlenik je TV Vojvodine, redatelj je i urednik dokumentarnog programa i izvanredni je profesor dokumentarnog filma na FDU na Cetinju. U više navrata boravio je u Sonti, posljednji put u domu **Ane Tudor**, autorice projekta *Kilometar Dunava*.

Jeste li se do sada susreli s nečim sličnim?

Uvijek sam težio pronalaženju ljudi, sudbina, zbivanja, koja nose neke sudare u sebi. Ovaj projekt, konkretno, nije bio neki sudar, nego dobar spoj dviju voda, Jadrana i Dunava. Svakako, voda nosi mnoga značenja, Tudorova ih je otkrivala i pretvarala u svoje boje. Odmah sam osjetio da nije u pitanju samo ekstrovertirani slikar koji se želi pokazati svijetu i želi se istaknuti nečim što nitko drugi nije uradio. Mislim da je Ana ovoj slici uspjela dati i neka univerzalnija značenja. Naprosto, napravila je jedan podvig, ne samo senzacionalistički, ne samo za Guinnessa, nego je izlila svoju dušu na kilometar platna. Moja redakcija dobila je priliku ovaj projekt podržati i ja to radim od srca.

Kroz Vaše emisije provijava duh stare Vojvodine, pa tako puno prostora i vremena posvećujete nacionalnim manjinama. Trend kuće, ili Vaša osobna inicijativa?

Možda ćete se iznenaditi odgovorom. U životu se općenito ne družim s nacijama, nego s ljudima. Često s nekim sjedim i normalno komuniciram, a da i ne znam koje je nacije. Niti u ovom slučaju nisam radio po zadatku kuće. Jednostavno, vječito sam u nekom traganju, što bi se reklo poput predatora, ali onoga koji svoj plijen ne rastrže, nego se spram njega odnosi nježno. Kadgod nađem nešto zanimljivo, na to se obrušim, pokušam ući u tu priču i ispričati ju na jedan topao, dobar i ljudski način, s razumijevanjem i empatijom. Po Vojvodini sam, za potrebe svoje TV kuće pravio mnoge filmove i emisije po toj podjeli, među ljudima različitih nacija i vjera. Svugdje mi je bilo jednako lijepo i svakim od njih se ponosim.

Što Vas se najviše dojmilo u Sonti?

Ostao sam fasciniran predanošću ljudi, članova KPZH-a *Šokadija* iz Sonte, koji su u samo 10 godina uspjeli otkupiti staru kuću, pa uz pregrađivanja, dograđivanja i ostale potrebne aktivnosti, osposobiti etno sobu sončanskih Šokaca i urediti ju za pokazivanje svijetu. Vidio sam mnoge etno sobe i etno kuće, ova je odista fascinantna. Često zalazim u taj etno prostor, pri čemu je oznaka jednoga kraja, ljudi, jedne kulturne matrice, gledano sa strane antropologije i ta materijalna gradnja, ali i nematerijalna, duhovna zaostavština. Upravo prigodom snimanja te teme otkrio sam i Anu i njezinu fascinaciju Dunavom.

I. A.

Kužiš?!: Lucija Horvacki,
učenica Srednje medicinske škole

Najuspješnija iz hrvatskoga

Lucija Horvacki ima 15 godina i živi u Đurđinu gdje je ove godine i završila osnovnu školu. Upisala je Srednju medicinsku školu, a slobodno vrijeme voli provoditi s prijateljima. Lucija je igrala folklor i svirala tamburu, a trenutačno zbog drugih obaveza ne pohađa ove aktivnosti.

Osnovnoškolsku naobrazbu Lucija je stekla na hrvatskome jeziku u OŠ *Vladimir Nazor* u Đurđinu. Najdraži predmeti su joj hrvatski jezik i fizika, a najbolje rezultate postigla je iz hrvatskoga. U osmom razredu je osvojila četvrto mjesto na republičkom natjecanju, a u kvizu *Čitanjem do zvijezda* je skupa s prijateljicama iz razreda **Josipom Stantić** i **Josipom Dulić** bila prva u državi. Zbog ovoga uspjeha putovale su u Čakovec kao predstavnice svih hrvatskih odjela u Srbiji. Lucija je ostvarila lijepe rezultate i iz matematike u nižim razredima.

Poput i drugih učenika, Luciji će u najljepšem sjećanju iz osnovne škole ostati putovanja. Kaže da joj je najljepše bilo na naturalnoj ekskurziji, jer su obišli gotovo cijelu Hrvatsku – od Vukovara, preko Zagreba do Splita. Posebno ju je dojmio Zagreb i Gradski muzej u Vukovaru preko kojega je bolje upoznala povijest Hrvatske, odnosno Domovinskog rata.

Iako ih u razredu nije bilo puno, Lucija kaže da su se lijepo slagali i da joj to nikada nije smetalo.

Lucija je upisala Srednju medicinsku školu smjer medicinska sestra. S obzirom na to da voli djecu, želi jednoga dana raditi kao pedijatar. Također joj je želja da studira u Zagrebu.

Članica je Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva *Đurđin*, gdje je bila aktivna u folklornoj i tamburaškoj sekciji.

J. D. B.

Andy Warhol – POP ART

MITOVI sreće i radosti

Najpoznatiji umjetnik pop arta je **Andy Warhol**, iako ga nije on zasnovao. Pristup slikarstva pop arta, fenomenu svog doba, karakterizirao je da se na ironičan način putem slike sugerira na predmete potrošačkog društva, kao i na modu, te slavne ličnosti i strip – s akcentom na banalnost i ironiju. Pop art (popular art – popularna, pučka umjetnost) je umjetnički stil koji je stvoren u Velikoj Britaniji sredinom 50-ih, ali uzlet doživljava u New Yorku. U engleskom timu pop arta igrali su značajne uloge **Richard Hamilton, David Hockney, Peter Blake, Allen Jones i Peter Philips**, dok su američki tim predvodili **Roy Lichtenstein, Tom Wesselmann, Cleas Oledenburg i Andy Warhol**.

Svi ti umjetnici preuzimali su ikonografiju iz medija masovne kulture i na taj su način stilizacijom opisivali svojstva, obilježja, simbole, ali i »kakvoće« tadašnjeg društva. Šalili su se i na račun toga što establišment natura ljudima što da jedu i piju, kako da se oblače, što da slušaju od glazbe i gdje da se zabave. Tijekom 50-tih godina prošlog stoljeća na njujorškoj likovnoj sceni dominirao je apstraktni ekspresionizam, ali se javljaju slikari koji se od njega udaljavaju, kao **Robert Rauschenberg i Jasper Johns**, koji važe za prethodnike američkog pop-arta. Njihove izložbe 1958. godine označavaju kraj dominacije apstraktnog ekspresionizma. Rauschenberg je razvio princip combine paintings. Slike – asambleže koje uključuju kombinaciju različitih materijala preuzetih iz urbanog okruženja, dok Johns odbacuje ekspresiju i fokusira se na znakove na svojim platnima, kao što su mete, brojevi, zastave, geografske karte.

Razdoblje ekspanzije masovne kulture

Pop art nastaje u vrijeme početka razvoja potrošačkog društva na Zapadu, ere širenja masovne kulture i reklamokratije na ulasku u 1960-te godine. Engleska ekipa pop artista okupljenih u okviru londonske *Grupe nezavisnih (Independent Group)* zalaže se za modernizam koji »prihvaća« popularnu kulturu, dakle, neonske reklame, stripove, pop zvijezde, filmove B produkcije, plakate, dok američka ekipa uvodi u slikarstvo izbjegavanje subjektivnosti i manipulira pravilima historijskih uzora umjetnosti, dvosmisleno prihvaćajući dijelove masovne vizualne kulture, od televizijskih reklama, bilborda, pa do reklamnih amblema za *coca-cola* ili konzervi *campbell's* juhe, time potcrtavajući slatunjava osjećanja puritanskog dijela američkog društva. Američki popartisti bavili su se suvremenim opsesijama i »mitologijama« društva, koncentrirali su se na image – primjerice, dojam koji ostavlja nečija pojava u šou-

Preporuke iz prve ruke

biznisu, ali i na image – koji je označavao status i način življenja ispoljen od piknik opreme i suvremenih kućanskih aparata, pa do automobila. Pop art je početak svega onoga što će se kasnije nazivati trash-estetikom.

Umjetnost konstatacije? Možda. Andy Warhol (1928. – 1987.), američki umjetnik, slikar, filmski redatelj, pisac i mas-medijaska zvijezda, osnivač časopisa *Interview*, bio je sin čeških emigranata; otac mu je radio kao fizički radnik, obitelj je živjela u siromašnoj četvrti Pittsburgha i teško je povjerovati da Andy pri tome nije razvio svoje političke stavove tijekom razdoblja društvene i političke nesigurnosti.

Kečap i Marilyn Monroe

Andy Warhol je svoje rane radove realizirao jednostavnim načinom reprodukcije – monotipijom. Bili su to crteži »zamrljanih linija«, koji su služili za pravljenje nekoliko kopija. Upravo je na procesu reprodukcije inzistirao Warhol i u svom daljnjem radu, eliminirajući koncept originala. Warhol je svoje radove svodio na sadržaj imagea. Warhol zatim počinje upotrebljavati sitoštampu, tako nastaju poznati portreti **Warrena Beattyja i Marilyn Monroe**. U sitoštampi, Warhol je napravio serije portreta suvremenih popularnih heroja: **Marlona Branda, Elvisa Presleya, Liz Taylor, Jackie Kennedy**, kao i serije prizora rasnih nereda, električne stolice i imagea svakodnevnih upotrebnih predmeta, poput novčanica, *coca-cola* ili sapuna *brillo boxes* i kečapa *del monte boxes*. Značajna djela Warhola potekla su iz njegovog njujorškog studija *Tvornica (The Factory)* koja je bila otvorena za kreativne ljude 24 sata na dan. Tako je Warhol potpomagao, među ostalima, i sada već kulturni rock sastav *Velvet Underground*, a ukazao je kako se mediji mogu iskoristiti, prije nego što oni vas iskoriste. Warhol je prikazivao komercijalne modele stvarnosti koje nude kompenzacije za sumorne i isprazne živote.

Radovi Andyja Warhola mogu se pogledati u velikim svjetskim muzejima, među ostalim i u *Andy Warhol Museum* u Pittsburghu, a njegovi radovi nalaze se u zbirci inozemne grafike i crteža Muzeja savremene umjetnosti u Beogradu. Internet također pruža mogućnost da se pogledaju Warholovi radovi.

Zvonko Sarić

Idemo li večeras u kazalište (72)

KAZALIŠTE –

Plavi kit kulture naroda

U kulturi većine naroda kazalište bi trebalo biti dimenzionirano poput plavog kita – najvećeg živog organizma na planetu. Na njegovu se golemu tijelu, koje se održava konzumacijom sasvim jednostavnih planktona i njihovom pretvorbom u mnoštvo nezamjenjivo potrebnih, složenih hranjivih sastojaka, ocrta da ih ovaj zadivljujući div sakuplja kroz cijelu dubinu oceana i uzduž svih morskih širina.

Otuda se na njegovu habitusu oslikavaju mnogi tragovi preplivanoga prostranstva, moglo bi se reći: zbirka zapisa ožiljaka u korist kulture naroda i njegova identiteta, a jednako tako daju se nazrijeti i čitati znaci propuštenoga na povijesnoj crti. Uostalom, nastanak kazališta i njegova misija, sve do danas su pomalo obavijeni sumaglicom što se gubi prema najvećim dubinama minuloga. No, ni u trenu njegove pojave, kao uostalom i danas, ono se nije dalo »hladno cijediti« od prolaznih ideja i nevažnih fragmenata društvene zbilje. Uza sve rečeno, ljudi ne idu u teatar baviti se ondje politikom, ali ni radi puke vašarske zabave, već da u njemu tragom umjetnički uobličene scenske igre – glasa i pokreta, pokušaju nadići zadani život i u njemu tegobno, a još češće nasiljem uspostavljeno, nepodnošljivo, okruženje.

Hrabrost udruživanja s crvom sumnje

Prosječni se gledatelj svime do sada rečenim, vjerojatno, ne opterećuje previše pa ni onda kada na sceni u svemu prepoznaje sebe pred problemima što ga muče, pa i kada se doima da je na vlastitoj koži naučio o tome više od pisca, redatelja i glumca, na sceni. Dopusća im da, udruženi s crvom sumnje, probave sve preostalo u smušenoj ljudskoj duši, neprestano mu podrivajući vjeru u smisao i u ispravnost puta kojim je krenuo, ispitujući čovjekova klonuća, slabosti i sumnje, na zaobilazan način mu pomažući i hrabreći ga, pred nikad prekinutom vladavinom osrednjosti, gluposti, nasilja i koristoljublja.

Lajčo Lendvai, nesumnjivo najznačajnija osobnost za osnutak teatra u Subotici, prva scenska iskustva stjecao je s predratnim amaterskim, diletantskim i sindikalnim drušinama – zajedno s **Gezom Kopunovićem**, **Klarom Peić** i mnogima još – gdje se mogao uvjeriti u ograničeni utjecaj kazališta dobrovoljaca u kojima dominira višak entuzijazma i manjak temeljnog teatarskog obrazovanja. Stoga je, čim mu se ukazala prilika, završio kazališni studij u klasi **Bojana Stupice** i kod njega, potom, duže bio asistent režije – i nije bio usamljen u vjerovanju kako je publici potrebno ponuditi brižljivo odabran repertoar, zasnovan na raznovrsnoj kazališnoj literaturi, na kojoj se može njegovati takav scenski izraz koji

Endre Lévy

Klara Peić

István Braun Quasimodo sa suprugom Jelisavetom

nikomu neće robovati. Slično su razmišljali i drugi, pa tako u subotičkom časopisu *Rukovet* **István Braun Quasimodo** piše o grupi kulturnih djelatnika okupljenih oko Narodnog kazališta koji pozivaju na suradnju sve zainteresirane, a voljne ući u rizik osnutka jedne Eksperimentalne scene, gdje bi se propitivala dramska djela visoke umjetničke vrijednosti, takva koja kazalište iz financijskih i drugih (politički obojenih?) razloga ne može postavljati u redovitom repertoaru.

Na ovoj bi pozornici glumci i redatelji bili u prilici ostvariti i iskušati vlastite scenske zamisli i stvarne domašaje kojima iz raznoraznih razloga nema mjesta među komadima s redovitog repertoara, [Osnovana »slobodna pozornica«, *Rukovet* 2, 1955., 97-98.]. Očito, ipak uz scenu Narodnog kazališta, tražeći sebi mjesta i one su pridonijele da se uobličiti slobodniji teatarski izraz u još uvijek skrućenoj kulturnoj politici, sumnjičavoj prema svakom novom prijedlogu. Na sve ovo je uslijedio još jedan pokušaj da se teatarski prostor rastereti i proširi pokretanjem jedne Omladinske scene koja bi, kako primjećuje **Slobodan Turlakov**, također na stranicama časopisa *Rukovet* ... uz nedavno organiziranu Slobodnu scenu ... našla svoje mjesto, što bi svakako povoljno utjecalo na dinamiku kulturnog života Subotice, a o koristi takvog rada nije potrebno ni govoriti, gdje bi se s mnogo volje i malo sredstava mogli postići zavidni rezultati.

Sve glasnije potrebe za više scena

Iz navedenoga se može zaključiti: sredinom pedesetih godina XX. st. među dijelom pisaca, kritičara i kazališnih ljudi u Subotici prepoznata je potreba buđenja više različito profiliranih scena, što je trebalo pridonijeti ne samo raznovrsnoj umjetničkoj ponudi već i njegovanju različitih izvan-teatarskih interesa, potreba i estetika. U ovoj je potrebi nužno sadržan građanski koncept kulture, o čemu na stranicama časopisa *Rukovet* piše **Endre Lévy**, podsjećajući da postoji ovdje i određena publika i njihov poziv, i da oni hoće više ... pantomima je već donijela tako nešto, ali mi želimo da idemo dalje, hoćemo više od pantomime, da bi tekst, glazba i igra vjerodostojno dočarali sve boje i nijanse života. [Treba li nam »Omladinska pozornica?«, *Rukovet* 5-6, 1955. 247-248.].

A što se vlasti tiče, ona se pretvara kao da je zatečena. Premda ne gleda s istinski posve iskrenim odobravanjem na sve ove pokušaje, mahom izbjegava otvoreno im se i autoritarno suprotstavljati, te se bezmalo stječe dojam kako je i sama u stanovitoj mjeri zainteresirana za rezultate ovoga estetskoga i kulturnoga paralelizma. Uostalom, sve se ipak događa u okrilju samoga kazališta, ili njemu sasvim nadomak. Ovo je tim značajnije jer su se i neka ranije još nastala dramska djela sada pokazala korespondentnima s novim čitanjima, scenskim pristupom i postavkama.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (»Sl. glasnik RS« br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta IMLEK AD, Padinska skela – Industrijsko naselje bb, Beograd, podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »Skladište kemikalija« zaveden pod brojem IV-08/I-501-266/2017, a koji se planira na katastarskoj parceli 36153/1 KO Donji grad (46.064346 ; 19.686361) u Tolminskoj ulici br. 10, Subotica.

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se obaviti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gore navedenu adresu ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

GRAD SUBOTICA
GRADSKA UPRAVA
TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu s člankom 45 a Zakona o planiranju i izgradnji (»Službeni glasnik RS«, br. 72/09, 81/09-ispravka, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US 132/14 i 145/14) oglašava

RANI JAVNI UVID U POVODU IZRADE

Plana detaljne regulacije za dio radne zone »Mali Bajmok«

Odluka o izradi plana je objavljena u »Službenom listu Grada Subotice« broj 21/2017.

Rani javni uvid održat će se u trajanju od 15 dana, od 14. do 28. kolovoza 2017. godine, radnim danima od 8 do 15 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara Gradska kuća, ured 202/1.

Tajništvo za građevinarstvo, kao nositelj izrade navedenih planova, organizira rani javni uvid u cilju upoznavanja javnosti s općim ciljevima i svrhom izrade navedenih planova, mogućim rješenjima za razvoj prostornih cjelina, mogućim rješenjima za urbanu obnovu, kao i efektima planiranja.

Pozivaju se tijela, organizacije i javna poduzeća koji su ovlašteni da utvrđuju uvjete za zaštitu i uređenje prostora i izgradnju objekata da daju mišljenje u pogledu uvjeta i neophodnog obima i stupnja procjene utjecaja na životni okoliš.

Pravne i fizičke osobe mogu dostaviti primjedbe i sugestije u pisanoj formi Tajništvu za građevinarstvo, Stara Gradska kuća (Uslužni centar, šalter 14 ili 15), Trg slobode 1, do 28. kolovoza 2017.

Primjedbe i sugestije pravnih i fizičkih osoba koje evidentira nositelj izrade mogu utjecati na planska rješenja.

hrvatsko

Pozdrav s Prvića

Nekima prvić, nekima drugić, a za udruge *Stopa* i *Naša djeca* ovo je već deseti put kako organiziraju ljetnu školu kulture, jezika i duhovnosti na ovom malom otoku u Hrvatskoj. Sada već ustaljeni program kombiniranja radionica, tjelovježbi, duhovnih poticaja i kupanja i ove godine uspješno je realiziran. Od 29. srpnja do 5. kolovoza Prvić Luka je bila obogaćena s do sada najvećim brojem obitelji s djecom koja su u programima i nastavi na hrvatskom jeziku. Uvijek otvorena vrata don **Bože** i njegovog samostana, vrijedni animatori **Tomislav Rac**, **Antun** i **Ružica Kozma** i **Jasna Vojnić**, tamburica **Ane Čavrgov** i organizacija »glavnog iza kulisa«, **Mihajla Skenderovića**, učinili su da se unese svježina u jedan odista vreli tjedan. Trenutno aktualni *spinneri* bili su izazov djeci da ih sami izrade, dok su stariji izrađivali ukrasne kutije. Središnji i poseban događaj ovogodišnjeg boravka na otoku bilo je krštenje jednog našeg dječaka. Ponosna majka i kumovi imali su privilegij da vlč. **Vinko Cvijin** sakrament krštenja dodijeli njihovom **Luki Ješiću** upravo na ovom, za nas uvijek posebnom, otočiću.

Prijave za Etno kamp do ponedjeljka, 14. kolovoza

Pripreme za X. jubilarni Etno kamp Hrvatske čitaonice koji će biti održan u Subotici od 21. do 25. kolovoza u domu DSHV-a se privode kraju baš kao i prijave djece za sudjelovanje u njemu. Preostalo je još svega 4 dana, te ukoliko niste osigurali svoje mjesto u ovoj zabavno-rekreativnoj skupini, možete to učiniti do ponedjeljka, 14. kolovoza i to:

putem telefona: 063-116-92-00 (Bernadica) ili 064-659-07-52 (Katarina)

putem e-maila: bernadica@gmail.com ili katarina.celikovic@gmail.com

a može i putem messenger ili vibera.

Cijena petodnevnog aranžmana je nepromijenjena i iznosi 1.000 dinara.

Preporuka za čitanje

Iako je raspust, vjerujem da mnogi od vas ipak tijekom odmora nešto i čitaju. Znamo i zbog toga jer smo posjetili Dječji odjel Gradske knjižnice Subotica koji još u kolovoza radi po ljetnom radnom vremenu (ponedjeljak, srijeda i petak prije podne od 7,30 do 15 sati, a utorkom i četvrtkom poslijepodne od 12 do 19,30 sati). Tom prigodom preporučili su nam neke interesantne knjige za čitanje, a mi vam predstavljamo jednu od njih. Ima ih još, pa slobodno posjetite hrvatski odjel i odaberite nešto za sebe.

SANJA PILIĆ

Sanja Pilić: Pošalji mi poruku

U ovom romanu za djecu i mlade pratimo trinaestogodišnju Sofiju koja se na početku priče oporavlja od upale pluća, te nakon izlaska iz bolnice dođe na ideju bilježiti i snimati stvari i ljude iz svog života kako bi što bolje sačuvala uspomene.

Novi dečko u školi, koji vremenom postaje Sofijina simpatija, drugi je najvažniji lik kojeg upoznajemo. Zgodan ali povučen, Mat skriva tužnu tajnu – bolesnog člana obitelji – te ga privuče Sofijina ozbiljnost i sklonost promišljanju o životu. On osjeća kako se njoj može povjeriti, pa se među njih dvoje razvije jako lijepo prijateljstvo kroz koje vremenom postaju sve povezaniiji.

Istovremeno, Sofiju sve više zanimaju fotografija i snimanje filmova, zbog čega ona počne snimati kratke filmove o svom životu i dijeliti ih na YouTubeu. Sofija i Mat se dopisuju preko poruka, što im olakšava da jedno drugom povjere neke stvari iz svojih života. Zbog toga su oni u mogućnosti dugo čuvati svoje prijateljstvo tajnom, što će rezultirati i ponekim nesporazumom između Sofije i njene prijateljice koja se također zanima za Mata...

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom. www.apartmani-karasic.com	Prodaje se drvena vaga s tegovima, ojačana željezom. Mjeri do 500 kg. U Subotici. Tel.: 064 3910112.
Prodajem razna bunjevačka ruha (sefiri, satini, sukna, tirolji), marama (svilene, delinske, rojtoš), pregače, ponjave, čaršave i sl. Tel: 024 528 682	Tročlana obitelj prima na dvorbu stare osobe za mirovinu ili nekretninu. Tel.: 062 1941729.
Darujem psa niskog rasta, kratke dlake u tri boje. Tel: 024 532 570	Tražim ozbiljnu žensku osobu za dvorbu bračnog para u Svetozar Miletiću za nekretninu. Tel.: 00385 32832310
Prodajem plug Leopard i sejačicu OLT GAMA 18. Tel: 064 225 4757	U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 5449220; 064 2808432.
Prodaje se apartman od 36 m ² u Jadranovu, 5 km od Crikvenice. Tel.: 024-4527-499, 064-18-39-591.	Starija kuća (4 sobe, ručao, 2 kupao, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupao) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.
Prodajem stroj šivaće marke Bagat s ormančićem, visoki sjaj, orahovina. Tel.: 069 2887213.	Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m ² , topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel.: 063 596840 i 024 547204.
Prodajem ručno štrikači stroj Empisal skoro nov – stolni. Katarina Turkal. 025 5742 136.	Prodaje se stan na Radijalcu od 52 m ² . Tel.: 069 2887213.
Izdajem garsonjeru u Zemunu. Povoljno za dva člana ili studenta. Lokacija Zemun. Tel.: 011 3077036.	Uzimam zemlju u zakup, Klisa, Stari i Novi Žednik, Mala Bosna, Subotica. Plaćam 12 metar po jutru. Tel.: 064 305 1488

POGLED S TRIBINA

Fantazija

Nogometni žargon često koristi riječ fantazist za igrača koji svojim potezima očara gledalište (obično je to nogometaš sredine terena). Ali proteklog tjedna sva četiri hrvatska predstavnika u euro natjecanjima su izborila plasman u posljednju rundu kvalifikacija za Ligu prvaka i Ligu Europe i skupa stvorili nezaboravnu nogometnu fantaziju. Jer prvi puta u svojoj sportskoj povijesti Hrvatska ima 100 postotni uspjeh u prednatjecanju europskih nogometnih kupova.

E sada još da je i ždrijeb, tzv. play offa bio malo naklonjeniji...

No, što je tu je i slijede ogledi *Rijeke* protiv *Olympiacosa* (Liga prvaka), *Dinama* i *Skenderbeua*, *Hajduka* i *Evertona*, te *Osijeka* i *Austrije* (Liga Europe).

Uvijek je nezahvalno davati konačne prognoze, ali objektivnost je uvijek bila daleko od navijačkih srca i želja za što boljim rezultatom kluba za koji se navija.

Realno, najveće šanse ima *Dinamo* (najslabiji konkurent), potom

slijedi senzacionalni *Osijek* koji bi na krilima velike pobjede protiv PSV-a mogao isto učiniti i protiv bečke *Austrije*.

Hrvatski prvak *Rijeka* imat će dva teška ogleda protiv višestrukog prvaka Grčke *Olympiacosa* i budu li na visini igara u proteklih godinu dana moguće je sanjati ždrijeb za skupine najelitnijeg klupskog natjecanja.

Na koncu, najmanje sreće u odabiru protivnika imao je *Hajduk* koji već četvrtu godinu uzastopno uspijeva stići do posljednje runde kvalifikacija a sada mu na putu do grupne faze stoji engleski velikan *Everton*. Ali ako Split poludi u uzvratu na Poljudu...

Uz ovaj veliki euro pogled slijedi i jedan mali, na 1. HNL, u kojoj je prošle nedjelje odigran veliki hrvatski derbi između *Dinama* i *Hajduka*. Slavili su domaćini (3:1) i rivalima iz Splita stavili do znanja tko je u ovom trenutku bolji i spremniji za ligaško natjecanje. Bolni riječki šamar modrima još uvijek odzvanja i momčad s Maksimira će učiniti sve kako bi se naslov prvaka ponovno vratio u njihove odaje.

Nogomet je ponovno na svom prijestolju!

M. D.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi
VAŽI DO 15. 8. 2017.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218;
e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internat

već od
649 din

SUBOTICA KARADORDEV PUT 2 TEL: 024/555765
WWW.TIPPNET.RS

Nevena Novoseljački, fitness trener

Na treningu kod psihologa

U ljetnom razdoblju kada svi, zbog vrućina, zapostave treniranja i dozvole sebi da se malo opuste, neki vrijedno rade. **Nevena Novoseljački** je fitness instruktorka, koja neumorno radi i čija grupa ne pravi stanku. Vrelina treniranja, njezina sportska i profesionalna usmjerenja, bili su dobar povod za razgovor s Nevenom.

Profesionalni hobi

»Što se tiče priče s fitnessom ona je za mene počela step aerobikom, pa tae bo, a nakon toga na aka fajt i tu se dogodila ta ljubav. Aka fajt je aerobik karate i predstavlja mnogo zanimljiv aerobik i ja se, općenito, više pronalazim u tom malo grubljem načinu vježbanja. Kontakt ne postoji, borimo se u prazno. U taj svijet me je uveo trener **Branislav Matein**, koji je i osnivač ovog vježbanja kod nas. Kod njega sam završila za instruktorku aka fajta, dobila licencu i tamo radila neko vrijeme. To je bilo davno, u srednjoškolskom razdoblju. To je nešto u čemu sam se definitivno pronašla, ali problemi s tetivama u kombinaciji sa skakanjem nisu mi dozvolili da i dalje ostanem u svijetu aka fajta.«

Kada cijeli život vježbate, ozljeda vas može samo natjerati da promijenite vježbanje, ali nikako i da prestanete s njim. Nevena je zamjenu našla u jednom, tada novom, pravcu vježbanja u kom se isprofilirala kao sjajan trener i tu i danas radi.

»Kada sam sanirala ozljedu, vratila sam se u svijet vježbanja i otkrila TRX koji mi se za kratko razdoblje toliko svidio da sam us-

koro završila i tečaj za trenera TRX u Zagrebu, a u tom razdoblju sam na Fakultetu za sport i tjelesni odgoj završila i tečaj za trenera i to sam učinila onako, samo za sebe. Nisam imala potrebe bilo što mijenjati ili se angažirati kao trener ili instruktor. Ali, nije u životu sve u namjerama, nego i u kockicama koje se slože. Trener koji je do tada držao treninge na koje sam i ja odlazila je otišao iz fitness kluba, a ja sam ušla na njegovo mjesto i evo sad je prošlo malo više od godinu dana od kada se to dogodilo i veoma sam zadovoljna. Imam lijepu grupicu, svi se slažemo, energija je odlična. Nisam blaga, čak nekad i više očekujem ali svatko može stati kad osjeti da ne može više«, rekla je Nevena.

Jednom trener, uvijek trener

TRX je jedan od trenutno vrlo popularnih rekvizita u cijelom svijetu. Idealan je za brzo stjecanje kondicije, skidanje masnog tkiva i oblikovanje tijela. Nevena ističe još neke od njegovih dobrih strana.

»Mislim da je ovaj tip vježbanja najbolji što se tiče fitness vježbanja. Treninzi spadaju u suspenzione, a rekvizit je vrlo jednostavan. Radi se o dvije trake od najlonskih vlakana s ručkama na krajevima, pa je ovaj

rekvizit prenosiv, lako je primjenjiv, a fenomenalno je što se radi s vlastitom težinom tijela, što je po mom mišljenju najzdravije. Koju god vježbu radite, rade mišići kora (srednjeg dijela tijela), što je odlično za kralježnicu. Riječ je o jednom kompletnom treningu koji radi na snazi, izdržljivosti, stabilnosti, fleksibilnosti. Nije bitna fizička forma, rame uz rame vježbaju profesionalac, rekreativac i početnik jer položajem tijela možete odrediti intenzitet i koliko će vam biti teška vježba. To je jako bitno jer je teško okupiti početničku grupu ili uopće grupu bilo koje razine. Dalje, nešto što ovaj vid vježbanja definitivno obilježava i što se meni osobno dopada je što vježbaju i muškarci i žene. Mnogo je ljepše vježbati u mješovitim skupinama.«

Nevena se usavršava na sajmovima fitnesa ali se oni uglavnom održavaju u okolnim zemljama, pa koristi i mnogo dostupnije internet kanale da isprati trendove svjetski poznatih trenera.

»Priprema za trening, pa trening, pa moje vlastito treniranje, uz koje obvezno uključujem i jutarnju jogu, odnose mi mnogo vremena. Usavršavam se uglavnom na internetu i gledam da uvijek osvežim trening i da vježbanje bude zabavno. Nigdje nema rutine.«

»Najveći izazov je motivirati ljude da vježbaju. Tu udružujem sportaša, instruktora i psihologa u sebi i stalno ponavljam da je za psihičko zdravlje neophodno fizičko zdravlje i obrnuto. Važno je voditi računa o svom tijelu, o zdravlju. Nisam za rigorozne di-jete, niti bilo koje drastične promjene. Sve je u balansu.«

Gorana Koporan

Kuglanje za deset koraka ispred

Jedan od najtalentiranijih kuglaša s naših prostora, reprezentativac Srbije i doskora prvotimac *Spartaka 024* iz Subotice **Alen Kujundžić**, profesionalnu karijeru nastavlja u Hrvatskoj, u momčadi *Mertojaka* iz Splita. Nakon što je *Spartak* prošle sezone napravio fantastičan uspjeh, te se plasirao u Super ligu Srbije, ljubitelji kuglanja u Subotici su se nadali da će se upravo oko Kujundžića graditi tim. Ipak, slabašni uvjeti u »gradu sportova« za kuglanje bili su presudni za promjenu sredine.

Šanse za napredovanje u karijeri

»Tijekom prijelaznog roka sam riješio prijeći u redove splitskog *Mertojaka*, prošlogodišnjeg osvajača Lige Hrvatske i Kupa Hrvatske. Moj prelazak je povezan s nedostatkom kuglane u Subotici, što i onemogućava moj dalji napredak. Također, došlo je i do sitnih neslaganja i zasićenja u dosadašnjem klubu«, govori Alen Kujundžić, pa nastavlja:

»*Mertojak* mi je ponudio daleko bolje uvjete i veću šansu za napredovanje u karijeri, a najvažnije je što sam došao u zdravu sredinu. Ljudi u klubu su fenomenalni i vlada veoma dobra atmosfera. Uvjeti su vrhunski, a svaki dogovor je do sada ispoštovan. Ambicije su visoke: da se obrani dupla kruna u Hrvatskoj, ali i da se ekipa plasira među prvih sedam u Svjetskom kupu, što donosi igranje u Ligi prvaka.«

Naredno pitanje se samo nameće, tiče se uspoređivanja uvjeta za kuglanje u Hrvatskoj i Srbiji, a odgovor je kratak i jasan.

»U Hrvatskoj je kuglanje za deset koraka ispred. Mnogo je više kuglana nego u Srbiji, i to vrhunskih prostora za treninge i igru, a i više se ulaže u sport. Samim tim i ligaško natjecanje je jače.«

Čari kuglanja

Kuglanje, naravno, nije toliko popularan sport, pogotovo u usporedbi s nogometom, košarkom, odbojkom..., ali, pogotovo u Subotici, ima dugu tradiciju. Upravo je ta tradicija bila razlog

zašto je i naš sugovornik odlučio prepustiti se čarima ovog sporta. U kratkom sjećanju na svoje početke junak naše priče upravo je to i potvrdio.

»Još sam kao mali išao s djedom i tatom na kuglanje. Ranije je u Subotici bilo mnogo kuglana, tako da je i kuglanja bilo skoro svakog dana. Počeo sam u kuglani u Domu Vojske, a kada bi tata dolazio u kuglanu, ja bih išao i s njim na treninge i tu dobio još malo vremena. Uslijedila je potom jedna pauza, jer je Subotica ostala bez kuglane, a 2008. godine je, otvaranjem nove kuglane u Subotici, ponovo sve postalo bolje, i od tada sam redovno trenirao. Uz oca, mnogo mi je pomogla i dugogodišnja prvotimka *Pionira* i reprezentativka **Roža Pisar**. Bila mi je dugogodišnji trener, velikim dijelom je zaslužna za moj uspjeh i njoj dugujem veliku zahvalnost.«

Kujundžića je profesionalna karijera vodila od *Rotografike*, potom je igrao za *Maticu-Spartak*, a od 2011. godine odlazi u *Crvenu zvezdu*. Nakon dvije i pol godine se vratio u *Spartak 024*, a uz pomoć igrača s kojima je odrastao i oca, tijekom naredne dvije godine je bio jedan od važnih činitelja prelaska iz Druge u Prvu ligu, a konačno i u Super ligu Srbije.

Još je uspješnija bila reprezentativna karijera, a Kujundžić je prošao sve selekcije Srbije, od kadetske do seniorske.

Za državni tim je debitirao 2010., a već 2011. godine stižu zlatne medalje s kadetskom reprezentacijom. Godinu dana kasnije stiglo je i juniorsko zlato, također ekipno, a 2013. i pojedinačno kadetsko srebro. Zlatnim slovima će ostati upisan uspjeh iz 2014. godine. Tada je Kujundžić bio pojedinačni svjetski kadetski prvak, osvajač bronce u

miksu i svjetski prvak s ekipom koja i danas drži svjetski rekord. Prošle godine ponovo je bio jedan od natjecatelja koji je Srbiji donio titulu ekipnog svjetskog juniorskog prvaka. U svojoj zbirci ima stotinjak medalja i priznanja, kako s domaćih tako i s međunarodnih natjecanja.

D. Vuković

Oduvijek pobožni

Fotografija pred čitateljem i danas krasi stari obiteljski album **Marije Andrašić**, rođene **Domić**, iz Sonte. Baka Marija samoću svoje sobe dijeli s nekoliko albuma punih fotografija, pedantno složenih po starosti i tematici. Kao i kod većine starijih, počasnio mjesto zauzimaju snimke njezine nasmijsane unučadi, a jedan zaseban dio pun je starih, crno-bijelih fotografija, koje nijemo svjedoče o davno prohujalim vremenima, za jedne vremenima nostalgije, za druge vremenima od kojih su konačno pobjegli.

Procesije

Nasumice je odabrala jednu jako dobro očuvanu, na kojoj je ovjekovječen jedan tren povijesti vjerskog života Sončana. Na poledini fotografije napisano je: »Ovo je uspomena iz 1968. kad smo obilazili«. »Rođena sam i odrasla u siromašnoj, sitnopaorskoj i nadničarskoj obitelji. Te se sirotinje sjećam i danas. Otac **Ivan** i majka **Kata** bili su jako pobožni. Razumljivo, to su prenijeli i na mene i brata **Matu**. U crkvu smo išli redovito, a otac je bio i član Pastoralnog vijeća. Svi blagdani su se u našoj obitelji strogo poštovali. Na ovoj fotografiji predstavljen je dio procesije koja se u našoj crkvi organizirala za svaku mladu nedjelju. Po pričama starijih, u vremenima do dolaska komunista na vlast ove procesije su polazile od crkve Svetoga Lovre, pa do kipova koji su bili postavljeni u selu i završavale bi se u crkvi. U vrijeme socijalizma nitko ih nije branio, ali nisu bile dopuštene na ulicama, pa su se odvijale u prostranom crkvenom dvorištu. Tijekom procesije na čelu povorke nosio bi se križ, a iza njega barjaci. Odmah iza njih išli su kantor i gosponoše, odnosno crkveni pjevački zbor i ministranti. Iza ministranata hodao je župnik, vlč. **Jakob Grunčić**, ispod neba koje su nosili članovi Pastoralnoga vijeća. Iza njih su hodale žene, a na kraju procesije muškarci. Procesija se kretala od bočnoga ulaza u crkvu, do kipa sv. Florijana, stazom uz zidove koji su omeđivali crkveno dvorište i poslije cijeloga kruga na ista vrata se ulazilo u crkvu, gdje bi se nastavili obredi. Tijekom ove procesije nije bilo usputnih postaja na kojima bi se molilo i pjevalo, šetalo bi se tiho i pobožno«, priča baka Marija.

Svjedočanstva o vjeri

Danas, s punih osamdeset, iako nije ništa manje pobožna no u mladosti, u crkvu više ne odlazi. »Najviše žalim što ne mogu bar ponekad otići na misu kao nekada. Imam velikih problema s vidom i nogama, pa sve molitve izmolim u svojoj sobi, a i na TV-u gledam sve vjerske emisije. Prijenose misa na hrvatskoj TV ne

propuštam. I moram napomenuti, osobito sam zahvalna našem dobrom pastiru, župniku vlč. **Josipu Kujundžiću**, što nas stare i bolesne obilazi svakog prvog petka u mjesecu. To mi puno znači, a kad je on prisutan, moja soba me podsjeća na Božji hram. On je pravi čovjek iz naroda. Ništa mu nije teško i na najljepši način skrbi o svojim župljanima«, priča baka Marija.

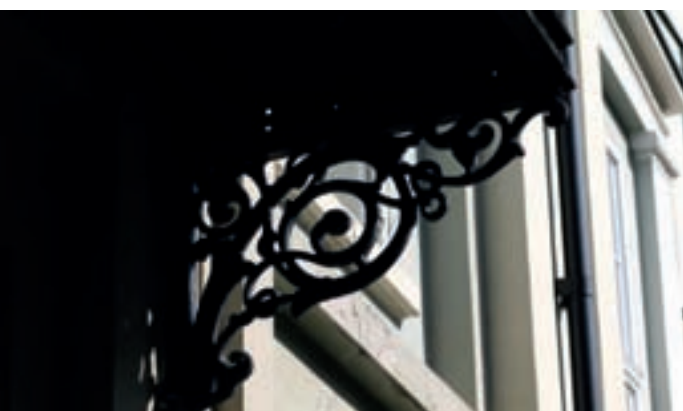
Možda i razumljivo za njezine godine, nikako se ne miri s današnjim tempom života, niti s današnjim načinom upražnjavanja vjere.

»Ovo danas su neki novi vjernici. Moje generacije, a osobito generacije mojih roditelja, blagovale su sve blagdane, a u crkvu smo išli redovito. Danas je crkva, žalosno, poluprazna. Znam da nas je u selu puno manje nego u vrijeme kad je nastala ova fotografija, ali ipak nas ima dovoljno da bismo znatnije popunili naš lijepi Božji dom. Puno njih danas priča kako nam se u vrijeme socijalizma branilo ići u crkvu. To jednostavno nije točno, tko je htio, bio je dobar vjernik. Problem je bio što su radi napredovanja na poslu, radi bodova za stambene rang liste i radi bilo koje druge koristi stupali u Komunističku partiju. Njihova ideologija nije priznavala Boga, pa im je odlazak u crkvu branila njihova partija. Upravo su ti danas i najglasniji u pljuvanju naše lijepe prošlosti, a kako su tada bili u KP, tako su u svim prošlim i sadašnjim vremenima preljetali iz stranke u stranku, u pravilu u one koje su u danom trenutku bile i jesu na vlasti. I upravo ti su danas izgubili svaki kompas, pa blaguju i naše blagdane, a drže i krsne slave. I u prvim su redovima u jednoj i u drugoj crkvi. Stoga mi i jesu toliko drage ove fotografije koje će zauvijek svjedočiti o nama i našoj vjeri«, završava priču baka Marija.

Ivan Andrašić

U NEKOLIKO SLIKA

Željezni ukrasi grada

Iz Ivković šora

Vrućine

piše: Branko Ivković

Čeljadi moja, faljnis. Kako se vi snalazite s ovom vrućinom? Ja borme ustanem zdravo rano, još zornjakom, probude me ovi moji pivci male fajte, spavaju na dudu a polak na oru, pa kad se raskukuriću, sveca njim njevog, oma čim malkoc poviri svitlo ujtru i oš-neš moraš ustat. Doduše, ja sam uvijek bio nikog zečijeg sna. Kad se trgnem, oma sam rasanjen, al sad samo tako i valja, poradim poso do devet deset sati i biž u lad. Na priliku, jutros sam krenio obać njive da vidim kako mi se drže cincokret i kuruzi. Naduvo lipo biciglu pa ajd dok ne ispušti da obađem njive u Ivković šoru i Bečar ataru. Kad ja tamo, imam šta i vidit: siroti kuruzi se usukali kugod majka od sto lita, sve njim lišće pobililo pa kad ga uzmem med prste pa probam svinit a ono se pravo polomi... Ima kojima se već i to malkoc klipića obisilo, pogotovo onim ko je gušće posadio po nago-voru ovi naši sadašnji »stručnjaka« što su posvršavali ove velike škole di za diplomski rad moraš poznat sliku krave i ovce. Ako pogrišiš, možeš ić popravljat jedno pet-šest puta. Gledim ja tako ode u kraj rova u ovu bedu, pa se kontam da sam tek priključe gledo onog našeg velikog čovika što sve o poljoprivredi zna kako stoji na jednoj njivi, cigorno zalivanoj pa veli kako će ove godine rod bit dobar. Moždar i oće digod, al borme ode kod nas neće cigurno pa nek divani ko šta oće, ode će debelo podbacit. Dolo-vi nam prazni, ni nebo nam nije ove kanikule naklonjeno a ovi s vrva se već fale. Veli mi moj Pera: »Pa šta se ti, Braniša moj, čudiš. Ta ne sluktiš ti tu pripovitku već dvajst i kusur lita, bože iz čovikom!? Ta oni to divane samo zato da ne bi svitu dali oštetu zbog suše. Njima zemlja da gori je dobro. Side pod klimama i divane kako se seljak zna i sam izvuć iz nevolje, a site se samo kad triba porez utirat i novi danak izgustirat«. Dobro veli, moram nevoljno sam sebi priznat. Kad bi i oni priznali, možda bi se kogod sitio di su oni silni novci od odvodnjavanja a kanali zapušeni i prazni. Neću više o politici, kazo sam vam, neg idem lipo osenjat i očešat konje pa i lagano spremat za veliku varošku Dužijancu. Samo, di sam, andraka, zatako če-šagiju? Uvik je bila u ketrencu za prvom gredicom. Ko bog se unuka opet s njom sigrala u pisku. No, neće joj ništa fallit, unuka sve smi, samo da je nađem. Već se unaprid radujem velikoj Dužijanci. Uvik ima lipog divana, nošnji i lipi konja paradoša da čoviku voda krene na usta. A svaka čast i onima što su uspili sačuvat stare karuce, tribalo je borme za to žrtve i fajinskog troška. Ja najviše volim kad ova naša mladež dotirana u najlipča stara ruva od lijonske svile špaciraju kroz varoš i nose krunu na karucama, a bandaš i bandašica nose kruv od novog žita, a konji se propinju pod barjaktarom kad god pukne bič. Oma se sitim kad sam bio bireš i pucio bičom po ledini na didinom salašu. HUUU, ja se razdivanio a sad će upeć zvezda. Ajd zbogom, čeljadi moja.

Bač Ivin štodir

I ako dočeka penziju neće se imat čemu radovat

piše: Ivan Andrašić

Kirbaj samo što ni. Bač Iva volji uranit, pa sist na biciglu i vozat se okolo jedno sat vrimenta, pa ka se pravoga razdani i počme omarina ko kerica se zavuču u vojatac, tamo najlipša ladovina. Tamo i poslidnje bure katarke, no što uvek čuva za kirbaj. Gleda u njega ko u suvo zlato, al džaba, ve godine nit proba nit će probat. Oduvik bijo poslušan bolesnik, a njegova doktorica za srce rekla mu da se baš i ne mora otimat za vino. Latijo se čajeva, pa ji misto katarke pije i liti i zimi. U nedilju pri kirbaja u njegovomu selu ope bilo nikako izbiranje. Već jim svima dodijalla silna izbiranja. Puno njegovi se rasulo i po bilomu svitu, svi trču za kruvom, doma slabo posla. Doduše, nadnice mož najt, al samo za radit. Gazde se slabo otimlju ka poradito triba i platit. Vada zoto čeljad slabo i izašla, samo dvajs o stotine. A baš se izbirali novi selcki dade. Bač Iva ošo i do krsta, mada i njegovi i svi drugi što nisu sovima što vladu, rekli da ne triba it na izbiranje, jal ako ideš, onda ćeš amenovat sve što vi radu. A po njevomu, radu nam svašta iza leđi, al ništa dobro. Bač Iva neće ništa kazat, al duboko u duše se ne slaže sotim. Oduvik misli da je sveta dužnost svakoga čeljadeta izajt na izbiranje, a ka se sakriješ iza firange, daj krsta komu očeš. Tako i napravijo. Do krsta za najmlađe, ne bi voljijo da ga vodu stariji o njega. Oni mu baš i nisu više za ne znam kaku svitlu budućnost. A ruku na srce, to izbiranje selcki dada postalo pravi cirkus. Ne zna samo zašto se zoto i bacu silni novci, ka i nako oni ništa ne rešavu. Sve moru radit kako jim naložu ni odozgor. A oni onda pravu cirkus, pa se na koferencija samo protirivu, svako divani nako kako mu u njegove partije kažu da divani. A u selu se i nako radi no što kažu ni što nisu isela. U tomu štodiru i zadrmo. Prezniyo se ka Taksa zalajo, prvo bisno, a onda sto škumićat ko da se oko koga mazi. Izašo u gank, pa sve ne viruje svojima očima. Kum Mata došo iz biloga svita, pa drafunja Taksu iza ušiju. Vaj samo zadovoljno škumiće i maše repom. »Faljen Bog, kume, jesam ti iznenadijo za kirbaj?«, pita kum Mata i izgrli se š njim. Odmako se o njega, pa su se obadva dugačko zagledali jedno u drugo. Kanda su obadva malo i zasuzili. »Eto, kume, ja došo zauvik. Dobijo penziju i sad više nikuda ne moram žurit. Za mene i moju dosta. Tude ćemo malo oko bašće, a voljim vidit i pun dvor živine. I saćemo se više obilazit! A očeš i ti skoro u penziju? Red bi bijo, parovi smo.«, veli kum Mata i izvadi iz velike torbe ponudalje što dono za bač Ivu i njegove. »No, kume, ti ko da nisi kako triba! Ta šta si nam dovuko toliko toga?«, pita bač Iva i nalje mu bukaricu katarke, znade da je volji i izajutra i s večeri. Metnijo na špojer i kafu za njega i čaj za se. »E, ni to više kako bilo prija. U penziju mož ka omatoriš toliko, da već ni sam ne znaš, ako si malo bolestan, očeš li je i dočekat. A i ako je dočekaš, tako je mala, da se neš imat čemu radovat.«, veli bač Iva i zakuva kafu i čaj.

MISLI

Aristotel: Pokvareni ljudi poštuju iz straha; dobri ljudi, iz ljubavi.

Chaplin: Čovjek koji više nije dijete, ne može osjetiti više nikakvo zadovoljstvo u životu.

Hesse: Nije sreća biti voljen. Svatko voli sebe, ali voljeti drugog, to je sreća.

KVIZ

Ana Bešlić

Kada i gdje je rođena kiparica Ana Bešlić?

Gdje je razvila svoje umjetničko znanje?

Kod kojeg poznatog kipara je završila svoj poslijediplomski studij?

Po čemu je bila značajna?

Za što je, prije svega, bila vezana njena aktivnost?

Gdje se nalazi legat njenih kiparskih djela?

Godine 1912. na salašu Šara Pustara kod Bajmaka. Na Akademiji likovnih umjetnosti u Beogradu. Kod Tome Rosandića. Bila je jedna od najvažnijih predstavica suvremenog kiparstva u Jugoslaviji i Srbiji. Za spomeničku skulpturu. U Gradskom muzeju Subotica.

VICEVI

Pita profesorica povijesti Pericu:

– Perice, reci ti meni gdje je potpisana Deklaracija Neovisnosti?

– Na dnu papira.

Što kaže Schwarzenegger svojoj ženi kad završi s ručkom?

– Astal da blista, bejbi.

FOTO KUTAK

Uljepšavanje ili naruživanje?

**PETAK
11.8.2017.**

06:40 TV Kalendar
06:55 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Otočić sv. Marije noć
09:10 Capri
10:05 Na vodenome putu
10:49 Dioklecijanova palača
11:00 Kazalište u kući
11:43 TV Kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:25 Voli me zauvijek,
13:07 Zaronite s nama:
Otočić sv. Marije noć -
otok Mljet
13:15 Slatka kuharica:
Daruvar
13:35 Lovac na bilje: Fužine
14:08 U potrazi za svetim:
Realisti i sanjari
15:02 George Clarke:
Čudesne zamisli
15:55 Detektiv Murdoch
16:43 TV Kalendar
17:00 Vijesti u 17
17:10 HAK - promet info
17:15 Hrvatska uživo
18:00 Lijepom našom: Tisno
19:00 Dnevnik
19:47 Tema dana
20:00 turizam.hrt
20:35 Kennedyji povjerljivo:
Zloglasni slučajevi
21:25 Kuća od karata
22:20 Dnevnik 3
22:40 Vijesti iz kulture
22:50 Eurojackpot
23:00 Deveta vrata, film
01:13 Nasljednici
02:08 Detektiv Murdoch
02:54 Hanna,
slušaj svoje srce
04:18 turizam.hrt
04:48 Fotografija u Hrvatskoj
05:05 Tema dana
05:17 Dinastija
06:02 Voli me zauvijek

06:03 POPROCK.HR
06:35 Džepni djedica
07:18 Pjesmice i brojalice
07:22 Hej Dagi
08:02 Sara i patka
08:08 Žak i Kvak
08:19 Vedranovi velikani
08:30 Kronike Matta Hattera
08:56 Vidrić
09:02 Gem, set, meč
09:30 Na prvi pogled
10:10 Čarolija
11:05 London: Svjetsko
prvenstvo u atletici
12:15 Idemo na put s
Goranom Milićem -
Argentina
13:00 Hit dana + glazbeni
13:35 Degrassi,
serija za mlade

14:30 Bijeg, film
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Milostiva prije svega
17:20 Svlačionica: Dino Rađa
18:10 Bitange i princeze
18:40 Sve će biti dobro
20:00 London: Svjetsko
prvenstvo u atletici,
prijenos
23:05 Završni udarac
23:50 Seks i grad
00:20 Bitange i princeze
00:55 Glazbeni spotovi

**SUBOTA
12.8.2017.**

06:48 TV Kalendar
07:00 Klasika mundi
08:15 Jahač osvetnik, film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:00 Informativka
11:10 Kućni ljubimci
11:42 TV Kalendar
12:00 Dnevnik
12:20 HAK - promet info
12:25 Priče o veteranskom
uspjehu: Zadrugari
13:10 Bajkovita Hrvatska:
Svetvinčenat
13:23 Wallis i Edward,
britanski film
15:00 Prizma
15:48 Supruga i kćeri, serija
17:11 Bonton
17:18 Otkrivamo Hrvatsku
17:40 Lijepom našom:
Malinska
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:10 Dnevnik jedne
dadjilje, film
21:55 Dnevnik 3
22:17 Vijesti iz kulture
22:30 Surferi, film
00:25 Lewis, serija
01:55 Jahač osvetnik, film
03:05 Priče o veteranskom
uspjehu: Zadrugari
03:50 Otkrivamo Hrvatsku:
Priče iz erdutske
općine
04:11 Fotografija u Hrvatskoj
04:31 Tema dana
04:43 Supruga i kćeri
05:35 Dinastija
07:04 Simfolije
07:10 Danica i puma
07:31 TV Vrtić: Mačka

07:44 Žak i Kvak
07:57 Profesor Baltazar
08:09 Ručice čarobnice
08:16 Volim životinje:
Medvjed
08:22 Laboratorij na kraju

svemira: Balonska
raketa
08:30 Kronike Matta Hattera
08:56 Vidrić
09:05 4Teens, serija za mlade
10:00 Ružno pače i priča o
vilenjacima i
zmajevima
11:15 Glazbeni spotovi
11:25 Vrtlarica
12:00 Pisac slomljenog
srca, film
13:35 Idemo na put s
Goranom Milićem:
Južna Amerika -
Argentina
14:20 Umorstva u
Midsomeru, serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Loza, serija
17:15 HRT TOP 20
17:50 Opatija: Košarka,
prijateljska utakmica:
Hrvatska - Slovenija
19:45 Glazbeni spotovi
20:00 London: Svjetsko
prvenstvo u atletici,
prijenos
23:50 Seks i grad
00:20 Bitange i princeze
00:55 Dva i pol muškarca

**NEDJELJA
13.8.2017.**

06:25 TV Kalendar
06:40 Lijepom našom:
Malinska
07:55 Annie, američki film -
Zlatna kinoteka
10:00 Gornji Viduševac:
Misa, prijenos
11:00 Biblija
11:10 Pozitivno
11:40 TV Kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:20 HAK - promet info
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Split: More
14:00 Stambeno pitanje:
Deset godina jednog
duga
14:45 I to je Hrvatska:
Pulska arena
15:05 Mir i dobro
15:30 Manjinski mozaik
15:50 Supruga i kćeri, serija
16:43 TV Kalendar
17:10 HAK - promet info
17:11 Bonton
17:18 Hrvatska moj izbor:
Branka i Charles
17:40 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:10 Hrvatski velikani
21:09 Crno-bijeli svijet
22:05 Dnevnik 3
22:27 Vijesti iz kulture
22:40 Kulturni kolodvor
23:15 Žene, povjerljivo!

00:05 Annie, američki film
02:07 Lewis, serija
03:37 Manjinski mozaik
03:52 Skica za portret
04:10 Tema dana
04:22 Supruga i kćeri, serija
05:14 Plodovi zemlje

06:35 Džepni djedica
07:01 Pjesmice i brojalice
07:04 Nestašne životinje
07:31 TV vrtić
07:55 Mišo i Robin: Krtko
08:02 Njama, njam: Kukuruz
08:09 Čarobna ploča
08:30 Kućni ljubimci
08:50 Paul O'Grady i ljubav
prema psima
09:15 Na prvi pogled
09:55 Poirot
11:30 Vrtlarica
12:05 Dobar, bolji, najbolji...
13:05 Ciglu po ciglu - Bryk
13:30 Prisilna volonterka,
film
14:55 Pet metara od slave
16:30 Loza, serija
17:15 Paraolimpijske igre
Rio - stolni tenis
18:05 Idemo na put s
Goranom Milićem:
Južna Amerika -
Urugvaj
18:50 30 godina s pjesmom
klape Cambi -
19:50 London: Svjetsko
prvenstvo u atletici
22:40 Vikinzi

**PONEDJELJAK
14.8.2017.**

06:38 TV Kalendar
07:05 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:05 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Zaronite s nama
09:10 Capri
10:05 Plodovi zemlje
10:55 Bajkovita Hrvatska:
Franjevački samostan
11:04 Kazalište u kući
11:43 TV Kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:25 Voli me zauvijek
13:07 Zaronite s nama
13:15 Slatka kuharica
13:35 Lovac na bilje
14:08 U potrazi za svetim
15:02 George Clarke
15:55 Detektiv Murdoch
17:15 Hrvatska uživo
18:00 Lijepom
našom: Đurđevac
19:00 Dnevnik 2
20:55 Zaronite s nama
21:00 Lijepa vaša
21:30 Novine, dramska serija

22:45 Vijesti iz kulture
23:00 Avantura života, film
00:53 Nasljednici
01:50 Detektiv Murdoch
03:18 Hanna, slušaj svoje
srce - telenovela
04:00 Skica za portret
04:06 Tema dana
04:18 Ritam ljeta
05:09 Dinastija
05:54 Voli me zauvijek

06:03 Riječ i život
06:35 Dvorac igračaka
07:04 Simfolije, crtana serija
07:10 Pssst...priča: Cvilidreta
07:22 Hej Dagi
07:36 TV vrtić: Tulipan
08:15 Sara i patka, crtani film
08:30 Kronike Matta Hattera
08:56 Vidrić
09:02 Gem, set, meč
09:30 Na prvi pogled
10:05 Svijet vrtlara
10:30 Junak u kuhinji,
10:55 Čarolija, serija
12:45 Svaki dan dobar dan:
Kako pokrenuti posao
13:50 Degrassi
14:15 Hit dana
14:25 Dok ništa ne ostane
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Milostiva prije svega
17:20 Svlačionica:
Anthony Maglica
18:10 Brazil - Ekspres
18:40 Sve će biti dobro,
serija
20:00 Dama pod velom,
serija
21:00 TV Bingo
21:45 Klica zla, serija
22:40 Završni udarac
23:25 Seks i grad,
humoristična serija
23:55 Bitange i princeze
01:00 Noćni glazbeni
program - Spotovi
04:00 Noćni glazbeni
program - Koncerti i
Festivali iz arhiva
HRT-a

**UTORAK
15.8.2017.**

06:40 TV Kalendar
06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
09:00 Zaronite s nama
09:10 Capri
10:05 Na vodenome putu:
Tenerife - Kanarski kralj
10:55 Nova Rača:
Velika Gospa,
prijenos mise i
procesije

12:50 Dnevnik 1
13:15 Slatka kuharica
13:35 Lovac na bilje
14:08 U potrazi za svetim:
Bog živih
15:02 George Clarke:
Čudesne zamisli
15:55 Detektiv Murdoch
16:43 TV Kalendar
17:00 Vijesti u 17
17:10 HAK - promet info
17:15 Hrvatska uživo
17:55 Lijepom našom: Čitluk
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:55 Zaronite s nama
21:00 Soba s pogledom na
zvonik
21:35 Novine, dramska serija
22:30 Dnevnik 3
22:50 Vijesti iz kulture
23:05 Zaljubljeni u Parizu,
britanski film
00:38 Nasljednici
01:33 Detektiv Murdoch,
serija
03:01 Hanna, slušaj svoje
srce
- telenovela
03:43 Skica za portret
03:48 Soba s pogledom na
zvonik, dokumentarni
film
04:18 Tema dana
04:30 Ritam ljeta
05:21 Dinastija, serija

06:35 Dvorac igračaka
07:01 Pjesmice i brojalice:
Jež
07:04 Simfonijske, crtana serija
07:10 Pssst...priča
07:18 Pjesmice i brojalice
07:22 Vrtuljci, crtana serija
07:35 TV vrtić: Zvrk
07:48 Tajni dnevnik Patke
Matilde: Tatin dan
08:02 Sara i patka

08:09 Žak i Kvak
08:22 Ninin kutak
08:30 Kronike Matta Hattera
08:56 Dečki iz dvorca
09:02 Gem, set, meč
09:30 Na prvi pogled
10:10 Dama pod velom
11:05 Čarolija
12:55 Svaki dan dobar dan
13:35 Degrassi
14:30 Slatka romanca, film
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Milostiva prije svega
17:15 Svlačionica: Svećenici
18:10 Edita Marija od Križa
18:40 Hit dana
18:45 Sve će biti dobro,
serija
20:05 Dama pod velom,
serija
21:00 Punchline, film
23:05 Završni udarac
23:50 Seks i grad
00:20 Bitange i princeze

SRIJEDA 16.8.2017.

06:40 TV Kalendar
07:05 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
09:00 Zaronite s nama
09:10 Capri
10:05 Na vodenome putu
10:55 Bajkovita Hrvatska:
Nacionalni park Risnjak
11:06 Kazalište u kući
11:43 TV Kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:25 Voli me zauvijek
13:07 Zaronite s nama
13:15 Slatka kuharica
13:35 Lovac na bilje
14:08 Skitancije
15:00 George Clarke
15:55 Detektiv Murdoch
16:43 TV Kalendar
17:10 HAK - promet info

17:15 Hrvatska uživo
18:00 Lijepom našom:
Đurđevac
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Ritam ljeta
20:55 Zaronite s nama
21:00 Zapisano u kostima,
dokumentarna serija
21:35 Novine, dramska serija
22:30 Dnevnik 3
22:50 Vijesti iz kulture
23:05 Naš brat idiot, film
00:38 Nasljednici
01:33 Detektiv Murdoch
03:01 Hanna, slušaj svoje
srce
03:43 Skica za portret
03:48 Zapisano u kostima
04:18 Ritam ljeta
05:09 Dinastija
05:54 Voli me zauvijek

06:35 Dvorac igračaka
07:01 Pjesmice i brojalice
07:10 Danica i krtica
07:18 Pjesmice i brojalice
07:22 Hej Dag, crtana serija
07:30 Lein kutak: Jaje
07:36 TV vrtić: Razmjena
07:47 Žak i Kvak
08:01 Sara i patka
08:07 Ručice čarobnice
08:13 Volim životinje
08:20 Laboratorij na kraju
svemira: Tornado u
boci
08:30 Kronike Matta Hattera
09:02 Gem, set, meč
09:30 Na prvi pogled
10:05 Dama pod velom,
serija
10:57 Čarolija
11:52 Punchline, film
13:50 Degrassi
14:15 Hit dana
14:25 Izdana žena, film 88'
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Milostiva prije svega

17:15 Svlačionica:
Janica Kostelić
18:10 Bitange i princeze
18:40 Sve će biti dobro
20:35 Nogome
23:15 Završni udarac

ČETVRTAK 17.8.2017.

06:40 TV Kalendar
06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
08:05 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Zaronite s nama
09:10 Capri, serija
10:05 Na vodenome putu:
Abu Dabi
10:55 Bajkovita Hrvatska:
Lepoglavska čipka
11:06 Kazalište u kući
12:00 Dnevnik 1
12:25 Voli me zauvijek
13:07 Zaronite s nama
13:15 Slatka kuharica
13:35 Lovac na bilje
14:10 Skitancije
15:05 George Clarke:
Čudesne zamisli
15:55 Detektiv Murdoch
16:43 TV Kalendar
17:00 Vijesti u 17
17:10 HAK - promet info
17:15 Hrvatska uživo
18:00 Lijepom našom: Ilok
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:04 Ritam ljeta
20:55 Zaronite s nama
21:00 Sol života:
S okusom mora
21:35 Novine
22:35 Dnevnik 3
22:55 Vijesti iz kulture
23:10 U obranu svog života,
film
00:58 Nasljednici
01:51 Detektiv Murdoch

02:37 Hanna,
slušaj svoje srce
04:01 Tema dana
04:13 Ritam ljeta
05:04 Dinastija
05:52 Voli me zauvijek,
telenovela

06:35 Dvorac igračaka
07:01 Pjesmice i brojalice
07:04 Nestašne životinje
07:10 Danica i kunić
07:18 Pjesmice i brojalice:
Mama Kukunka
07:22 Hej Dag
07:31 Ninin kutak za male:
Plavoglava i Životunić
07:37 TV vrtić: Klackalica
07:51 Žak i Kvak
08:00 Mišo i Robin: Krtko
08:06 Njama, njam
08:13 EBU drama
08:30 Kronike Matta Hattera
08:56 Dečki iz dvorca
09:02 Gem, set, meč
09:30 Na prvi pogled
10:10 Idemo na put s
Goranom Milićemija
12:45 Svaki dan dobar dan:
Hrana kao lijek
13:25 Hit dana
13:30 Degrassi
14:25 Slučaj Bruckner,
njemački film
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Milostiva prije svega
17:15 Svlačionica: Split
18:10 Bitange i princeze
18:40 Hit dana
18:45 Sve će biti dobro
20:05 Dama pod velom,
serija
21:00 Bijeli bizon
22:40 Završni udarac
23:25 Seks i grad
23:55 Bitange i princeze
01:00 Noćni glazbeni
program - Spotovi

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetonik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

Petrovaradinska tvrđava

Utvrđena povijest

najposjećenijih atrakcija Novog Sada, Petrovaradinska tvrđava ugošćava i posjetitelje muzičkog festivala *Exit*. Dakle, čitav je dan niz aktivnosti koje nećete uspjeti svladati iz jednog puta ali će vas svaki put ugodno iznenaditi i oplemeniti. I ne zaboravite uživati u brojnim zelenim površinama koje tvrđava ima i sjajnoj rječnoj obali koju Dunav pravi.

Pijani sat i priča bez kraja

Posebnu priču i omiljenu destinaciju na tvrđavi nosi Sat-kula, koja se nalazi na Bastionu svetoga Luja. Sat potječe iz Francuske, a Petrovaradinu ga je darovala carica Marija Terezija početkom 18. stoljeća. Sat predstavlja svojevrsan zaštitni znak, kako same Tvrđave i Petrovaradina tako i Novog Sada. Postoji mnogo zanimljivosti koje određuju sat, ali je jedna od interesantnijih ta da njegova mala kazaljka pokazuje minute, a velika sate. Ništa manje nije zanimljiv podatak da sat svakodnevno navijaju ručno i da zvoni na pune sate, kao i da kasni kad je vani hladno, a kada je topliji zrak, sat žuri. To je možda i jedan od razloga zašto kažu »pijani sat«. Ne propustite priliku i napravite fotografiju s »gospodinom Satom«.

Priča o Petrovaradinskoj tvrđavi može se pričati onoliko dugo koliko su je povijest i ljudi gradili, ali ćemo ovdje ipak stati. A vi okupite svoje omiljeno društvo i nastavite priču u vlastitom aranžmanu.

Gorana Koporan

Koliko nam je priroda povijesna ne svjedoče samo njena raskošna zelenila, ponosni vrhovi i golemi proplanci, niti pejzaži vrhunskih slikara. O tome mnogo govori i sama povijest koja se u njoj ugnijezdila i stoji čvrsto vjekovima. Još kad su ključne koordinate Novi Sad, okolina Dunava, obronci Fruške gore i mjesto Petrovaradin, jasno je da je ovtjedni prijedlog izlet na Petrovaradinskoj tvrđavi.

Tajna koju zemlja krije

Arheološka istraživanja ukazuju da je povijest ovog lokaliteta duga preko 200 tisuća godina. Na početku malo Keltsko naselje, pa malo tursko utvrđenje, pa razne vlasti i vladavine i građenja u vrijeme austrijskih careva **Leopolda I., Josipa I., Karla IV., Marije Terezije i Josipa II.** napravili su ovo, jedno od veoma dragih mjesta svih Vojvođana, a i turista iz raznih dijelova svijeta.

Petrovaradinsku tvrđavu su gradila ugledna imena vojne arhitekture austrijske carevine. Tvrđava se prostire na površini od 112 hektara, a ispod njezine površine, na četiri kata i nekoliko nivoa, čija dubina seže i do 40 metara ispod zemlje, nalazi se mreža tunela ili »katakombi«, kako ih, pogrešno ali popularno, Novosađani često zovu. Ovdje je riječ o savršenom kontra-minskom sustavu, trećem po veličini u svijetu, ali jedinom očuvanom.

Tvrđava je sredinom 20. vijeka proglašena povijesnim spomenikom, stavljena pod zaštitu države i ustupljena za civilnu upotrebu. Na tvrđavi se nalaze Muzej i Arhiv Novog Sada, hoteli i restorani, ateljei i galerije likovnih umjetnika, akademija umjetnosti, astronomski opservatorij, planetarij, s teleskopima uprtim u zvjezdano nebo, i mnogi drugi sadržaji. Kao jedna od

Sladi i hladi

Učiniju, slatki kornet, običan kornet, tortu, kavu, palačinku, na kugle, točenje ili štapić... Pogriježiti u ovom nizu je gotovo nemoguće. Najbolji saveznik ljeta, pozvan u svaku poslasticu. Njegovo veličanstvo – sladoled.

Potrebno:

200 g crne čokolade
100 g šećera u prahu
150 g grčkog jogurta
200 ml slatkog vrhnja
100 g mljevenih badema
200 g svježih malina ili kupina.

Priprema: Umutite slatko vrh-

nje u čvrst snijeg. Rastopite čokoladu i šećer, pa ih lagano umiješajte u šlag dok je još vruć, a zatim smjesi dodajte grčki jogurt, maline i bademe. Zaledite smjesu, pa se poslije sladite i hladite.

Dodatni podatak: Recepturu je moguće proširiti vlastitim prilozima, pa je moguće staviti neko drugo voće ili možda napraviti malo više ili manje slađim. Ovo je osnova, a vi dalje znate kako.

Gorana Koporan

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

ЈКП "Суботичке пијаци"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

Spremni za put...

Najbrže i najjednostavnije
do polise putnog osiguranja

FILIJALA SUBOTICA - Karađorđev put 38, tel. 024 555 867

**MILENIJUM®
OSIGURANJE**

www.webshop.milenijum-osiguranje.rs

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA
I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATI

